БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 47 (10415) | 1964 оной февралиин 25, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Тодор Живков: Совет арадта ехэ баяр хүргэе

Болгариин партийно-правительственна делегаци толгойлогшо, БКП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, Болгарин Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Тодор Живков Советскэ Союзһаа ехэ нютагаа бусахынгаа урда тээ ТАСС-ай тусхай корреспондент С. Шишковтой, Болгариин телеграфна агентствын Москвада байдаг корреспондент Н. Груевтэй хөөрэлдөө. Тэдэнэртэй хөөрэлдэхэдөө, СССР-тэ делегацин ямараар айлшалһан тухай хэлэжэ үгэһэн байна.

Болгариин Арадай Республикын үндэһэ тайлбаржа байгаа асуудалнуудые ажалхатайгаар шиидхэхэ тухай Никита Сергеевич Хрущев, бусад совет хүтэлбэрилэгшэдэй тон ехэ анхарал ороолдого мэдүүлһэндэнь бидэ хизааргүйгөөр баярлашагүй баярлаһан байна.

Манай аха дүү оронуудай хоорондохи харилсаануудта шэнэ шата эрээ гэжэ бидэ тоолоноб. Хамжан ажаллагын, тусхай мэргэжэлдэ оролгын үндэһэ һуури дээрэ СССР-эй экономикодо НРБ-гэй экономикые саашадань улам дүтэлүүлхэ гэжэ бидэ үгээ өйлгоһообди.

Бидэнэй омог баяртай, дүүрэн сэдьхэлтэй ехэ оронһоо бусахамнай гэжэ нүхэр Тодор Живков хэлээ.

Бидэндэ, Болгариин коммунистнуудта, совет дуй дуршал хадаа социализм ба коммунизм байгуулхадаа совет хүнүүдэй революционно бодото ажалаар шалгагдаһан бухэдэлхэйн-түүхэтэ дүй дуршал мүн болоно. Бидэнэр совет дүй дуршалые саашадаашье улам үргэнөөр хэрэглэхэбди.

Бидэнэр, Болгариин делегацинии гэшүүд, химиин промышленность хүгжөөхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй болон СССР-эй хүдөө ажахые ашаг эхэтэй болгохо тухай февралиин Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар СССР дотор түйлай ехэ хүдэлмэриин дэлгэржэ байһые эли тодоор хараабди.

Советскэ Союзһаа бусахаяа байхадаа, хани халуунаар үдэшэлһэнһээ, манай арад тушаа энэрхы сэдьхэлтэй байһанаа мэдүүлһэнһээ түлөө КПСС-эй Центральна Комитетдэ, СССР-эй правительстводо, Никита Сергеевич Хрущевто өөртэнь үшөө дахин үнэн зүрхэнһөө баяр хүргэхэ байһаб гэжэ түүнэй түгэсхэлдэ нүхэр Тодор Живков хэлээ. Коммунис общество байгуулхадаа шэнэ ажалтануудые түйлахыень аха дүү совет арадта үнэн сэдьхэлһээ хүсэнэбди.

(ТАСС).

УҺАЛУУРИ, ҮШӨӨ ДАХИН УҺАЛУУРИ

«Газар уһалха гээшэ ехэ шухала, хизаар оронние баян дэлгэр болгожо хубилгэн шэнэхэ, мүн үнгэрһэн үгы хэзэ, социализмэй ороходомнай найдамтай тулгуур болохо юм» гэжэ В. И. Ленин 1921 ондо Кавказай Горско республикын коммунистнуудта бэшэһэн бэшэг соо бэшээ һэн.

Агууехэ багшын эдэ үгэнүүдэй бодото шэнэ сэсэн мэргэн байһанийн мүнөө элитэр харагдана. Манай партии, совет арадай эдэ жэлнүүдтэ Ленинэй заабари бэелүүлжэ, газар уһалха талаар түйлай ехэ хүдэлмэри хээ. Уһалууриин ашаар Дунда-Ази болон бусад нютагуудта хубхай хоосон тала, сүхэ элһэн губи бэлшээри газар үрэ жэмэстэ саадуудаар хушагдажа, элдэб ургамалнуудай ундар баян ургаса үгэдэг болоо юм.

Хүдөө ажахын эдеэ хоолой бүтээгдэхүүнүүдые орон доторо улам ехээр дэлгэрүүлгэ болгохын тула газар тариалангаа һайнаар уһалха гэһэн асуудал мүнөө үеын тон шухала, түргэн шиидхэгдэхэ зорилго гэжэ парти, правительствомнай тоолоно. Тиимэһээ КПСС-эй ЦК-гай һаяхан болоһон Пленум дээрэ энэ асуудал үшөө дахин хурсаар табигдажа ойлгосотой болоо. Юуб гэхэдэ, уһалуури хадаа хүдөө ажахые улам аша үрэ ехэтэй болгохо, бүри хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ ехэ зэмсэгүүдэй нэгэн ха юм.

Газар уһалгын манай Буряад орондо газараал һайнаар һаламжаа, орооһо тарянаһаа болон бусад ургамалнуудай тогтууритай элбэг баян ургаса абаха арга байнаһан. Энэ талаар гү һайн боломжоньшье барагдашагүй байна. Газараа эзэн ёһоор, ороо тонгой һайнаар уһалжа, жэлһээ жэлдэ үндэр баян ургаса абадаг олон түрүү механизаторнууд, шэшэлэн, луговодууд мандаа бии.

Горбо шахуу жэлэй саада тээ уһалууриин ашаар га бүриһөө 41—53 центнер хүрэтэр алтан шара шэниисэ ургуулдаг байһан «Гигант» колхозой сууриин тариалан, Социалис Ажалай Герой С. К. Киселев тухай дуулаагүй хүн республика дотор үгы байха. Гектарай 1.000 центнер картаабха ургуулжа, ажалаашагта ажалта түйлаһан Петр Тандахи Онохойн совхозой Зайгын нютагай ажалша эхэнэр Л. П. Шурыгинагай алдар хэн мэдэхэ аалди? Сэлэнгэ аймагай шадхта луговодууд А. В. Якимов, А. И. Батышев гэгшэд сабшалан шадамараар уһалжа, га бүриһөө 100 центнер, бүр дэшэшье үбһэ хуряагаад, тодорхой жэшээ харуулһан байна.

Бүри һүүлэйшье жэлнүүдтэ уһалагдаһан тариалан, сабшалан газарһаа элбэг баян ургаса абадаг түрүүшүүл олон. Жэшээлхэдэ, ганданги хуурай уларилтай гэдэг Зэдэ нютагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозодо Евлампий Бутаковой бригадынхид хабар, зун Нарин голой уһа хаажа, мүн үбэл тошон халаажа, тариалангаа уһалаад, жэл бүри гектарай 25 центнер хүрэтэр шэниисэ абана. Тарашэлан Хяагтын «Родина» колхозойхид газарай хүрьһэндэ шииг нойто һайнаар барижа, зүбөөр уһалжа шадаһанай ашаар нёдондо 53 гектар тариалангай га бүриһөө 30,9 центнер, харин 293 гектарай га бүриһөө 17 центнер орооһо хуряагаа.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Бэшүүрэй XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой бэрхэ свёкловод Евсей Павловай звеногойхид хэдэн жэл удаагаар га бүриһөө 150—200 центнер саахарай свёкло ургуулна. Харбэа тэдэнэр газараа уһан зурхэнһөө орошожо үтэгжүүлээ, уһалагдаһан һаа, нагаад иимэ ургаса абаха байгаалб.

Тэдэ эдэ түрүүшүүлэй гайхамшагта түйлалта, баян дүй дуршалда түшэглэн, тариалан, сабшалан һайнаар уһалжа, элбэг ехэ ургаса абадаг болохо түүхэ колхоз, совхозуудай бии байһан арга боломжоёо хэрэглэжэ үшөө шаданагүй.

Нёдондо республикын ажахынуудта бүхы 41 мянган гектар уһалууриин тариалангай ороймол хахадынь уһалагдаа нэрэтэй. Уһалагдаха аргатай сабшалангайшье баһал нилээд ехэнхинь хуурай үлэшэһэн байха юм. Жэшээнь, Баргажанай совхоз хадаа мянган га газа гү, али бүхы тариалангайнгаа хахадынь шахуу уһалха аргатай аад, тус жэлдэ гурбанайньшье нэгые уһалагүй. Хүүшанайнь ханаабууд хэдэн жэлэй орхигдошонхой, бүтүүржэ, үрмэдэж ногоогоор ургашанхай байдаг. Онохойн совхоз 5 мянган га тариалан уһалха аргатай. Тэд эндэхид шэнэ һубаг ханаабтатаржа, гол горхой дээрэ хаалта барижа, газраа һайнаар уһалхаһаа байгаагай, уданьше хэрэглэжэ байһан уһалууринингаа системэнүүдые орхижорхёо. Иимэ бэлдэгүй байдал үйлэдбэриин бүхы управлениинүүдтэ бии.

Сахьенд хэлэхэдэ, Киселев, Шурыгина, Батышев гэгшэдэй хүдэлдэг үеынхидэ орходо газар уһалха талаар мүнөө колхоз, совхозудай арга боломжо жэшээлэшэгүй ехэ болоо. Ажахынуудай гол нуурһаа уһа бүлэжэ гаргаха түхэлэй 180 шахуу оньһон бүлгүр станцинууд. Мүн үнэ сасажа, газар уһалдаг оньһон түхеэрэлгэнүүдшье олон. Тэрэнһээ гадна, хүсэ ехэтэ элдэб трактор, машинануудаар хаанагүй элбэг. Гэхэтэй хамта эдэ бүхы арга боломжо тон муугаар хэрэглэгдэнэ. Жэшээнь, нёдондо бүлгүр станци бүхэндэ дунда зэргээр минил 30 га газар уһалагдаа. Хэрбээ тэдэнние гансахан хабар, зунай сагта үдэр һүнигүй дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэе һаа, станци бүхэнһөө 120—130 гектар лаб уһалха аргатай. Тэдэние намартаа, урагсын хуряагдаһан хойно, мүн үбэлөө хүдэлгэбэл, хэды хэд тариалан, сабшалан шииг нойтоор хангагдаха гээшэб.

Энэниһээ урагша ажахынуудта ехэнхидээ сабшалан, кукурүзын, свёклын газар уһалдаг һаа, байгша ондо үшөө 20 мянган гектарһаа багагүй газар тариалан тарялан нэмэжэ уһалха зорилго табигдана. Тиимэһээ уһалагдаха аргатай тариалан, сабшалангай гектар бүхэниие эрхэ бэшэ эзэтэй болгожо, тусхай звенонуудта даалгаха сэг ерээ. Тэдэндэ урагса абаха тодорхой түсэб даабари табяад, хэнэн ажал, түйлаһан үрэ дүнгэйнь зэргээр таарамжатай зохид түлөөһэ үгэжэ, һайнаар урмашуулха шухала. Иланхаа газар уһалгашадые түрүү дүй дуршэл, мэргэжэл шадабаридаа һургаха хэрэгтэй. Энэ талаар хүүшанай бэрхэ луговодууд, тарялаашад ехэхэн туһа хэжэ байна. Урданайхидал уһаяа зүйдэнь табяд ла урадхуулжа газар уһалха болоо һаа, холо ошогдохогүй.

Тингэбэшье энэшье аргаяа голонгүй, уһанай ябаха байбалнь, 10—20 гектаршье газар үлэенгүй уһалха байна. Ута бурмаада татажа, боломоор газартань бүлгүр станци, бусад оньһон түхеэрэлгэ тодхожо уһалха гэхэ мэтэ түрүү онол аргануудые хэрэглэхэ, мүн уһалууриин һубаг ханаабы, һайн хаалта түхеэрэлгэнүүдые олоор бэлдэжэ шухала. Колхоз, совхоз бүхэндэ газар уһалагдаа бэлдэжэ, машина техникэ заһабарилха, уһанай хүрэһэн үедэ тэндэнь хаалта хажэ абха, тошо халяаха хүдэлмэрине нэгэшье үдээрөө хойшолуулжа болохогүй.

Хэнэйшье мэдэһээр, нигэжэ удахагүй хада үлын саһан хайлажа, жалга жаама руу һэйрам хааяса урдахань. Энэ үнэтэ уһые нэгэшье хин талаар табингүй. тариалан, сабшалан дээрэ тогтоохо зэрэгтэйбди. Тиимэһээ хабартаа ажахы бүхэндэ хүн зониие гарта хүлтөөрнь эмхидхэн гаргажа, һайрам тогтоохо хаалта боолтонуудые хэжэ ёһотойбди.

Газараа тон оролдосотой һайнаар уһалаад, бордомоётой хүбөөр үтэгжүүлжэ, тэндэ тааражатай зохид ургамалыень олоод, агротехникын нариинаар сахин тараяд байбал, ямаршье уларилтай жэлдэ үндэр баян ургаса абаха арга боломжо колхоз, совхозуудта бии. 1964 онһоо уһалууриин газар ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ зэд болгоёл.

Саг үргэлжын анхарал хэрэгтэй

Хурьгадые гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлхэ—мүнөөдэрэй дайшалхы зорилго

Үнэгэй тул абалгын харюусалгатай үе республика доторнай ябажа байна. Хаана, ямар управлениин февралиин 20-ной байдалаар тэр хурьгадай абтаад байһанине ба гарзадан мэдээн дээрэнээ харуулбал:

Управлениинүүд	Бүхыдөө абтаһаниинь	1963 онойхитой сасуулахада (процентээр)	Гарзада оролһониинь (процентээр)
[illegible]гинанай	34887	102,1	0,6
[illegible]ийнскын	4831	88,7	1,0
[illegible]ар-Шэбэрэй	83192	104,4	2,7
[illegible]	94946	100,1	2,3
[illegible]ак-Удын	36594	95,4	3,0
[illegible]	107777	116,3	3,9
[illegible]тын	82186	86,1	4,1
[illegible]	12584	73,4	5,2

[illegible] хинһээ хойшо 50 хоногой туршада республикын колхоз, совхозуудта хамта 457 мянган хурьгад абтаа гэхэ гү, али энэ болзорто түрүүнһөө үрэжүүлэгдэһэн 100 эхэ хонин бүриһөө 86 хурьгад абтаа. Энэниие нёдондонэй энэ үеынхитэй сасуулхада 11 толгойгоор олон абтаһан болоно.

Мүнөө үедэ эхэ хонидой отара бүхэндэ дунда зэргээр 400 гаран хурьгад абтаа. Тиигэбэшье зарим ажахынууд үбэлэй түлжүүдые гарза хоролтодо олоор оруулна. Тусхайлбал, Зэдын үйлэдбэриин управлениин бүхэдөө 108 мянган хурьгад гараа. Жэлэй эхинһээ хойшо абтаһан хурьгадайнь 3,9 процентнь гарзада ороо бшуу. Гэбэшье февраль һарын хоёрдохи арбан хоногто 13 мянга шахуу хурьгад абтаһан аад, тэдэнэйнь 11,2 процент гарзада ороо ха юм. Тарашэлан Хяагтын управлениин ажахынууд февраль һарын 20 хоногто олон тул үхэл гарзада оруулаа. Хоринин болон Мухар-Шэбэрэй управлениинүүдтэ ажалнь ажалнай муу бэшээр эмхидхэгдэжэ байһан аад, һүүлэй үедэ баһал бирагүй байдалтай.

Мал ажалай энэ шухала кампаниин хангалтагүйгөөр үнгэржэ байдагай шалтагаан юуһээб габэл, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ажалаа һулаар ударидана. Малшадай ажалые зүбөөр эрхилхэ, ойлгуулажын хүдэлмэри ябуулха, социалис мүрысөө эмхидхэхэ хэрэгтэ бага анхарал табигдана. Тинхэдэ түрүү ажахынуудай жэшээ дэлгэрүүлэгдэнэгүй. Зүгөөр һайнаар ажаллаадаг ажахынууд республика доторнай бии. Жэшээнь, Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхид республика доторо социалис мүрысөө үүсхэжэ, жэшээтэ һайнаар ажаллана. Үбэлэй хурьгадые гарза хоролтодо оруулангүйгөөр түлжүүлхэ гээшэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй, нарпитна организацинуудай шухала зорилго болоно. Тиимэһээ хонишодой бригаданууд бодото туһаламжа хүргэгдэжэ, тэдэнэй ажалай зорилго хангаха хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал табигдаха ёһотой.

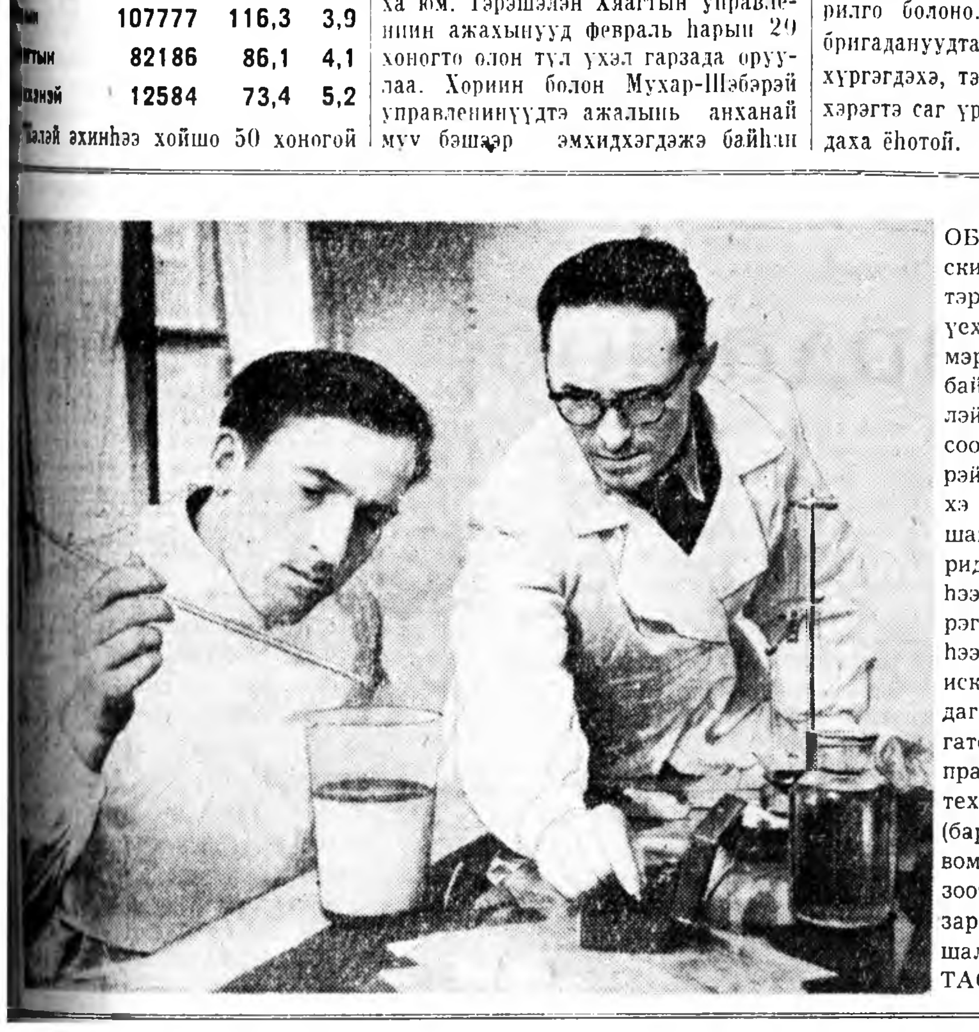

НОВОСИБИРСКЭ ОБЛАСТЬ. Первомайский совхоз һайн үүлтэрэй һүтэй үнеэдые үсхэбэрилхэ тусхай мэргэжэлдэ орожо байнхай. Имагтал жэлэй түрүүшын хахад соо 1250 һайн үүлтэрэй тугал түлжүүлэгдэхэ юм. Тугалай гал байха үедэ тус бүридэнь хоёр центнерһээ бага бэшэ һүн хэрэгтэй болодог. Тиимэ энэ совхоз тугалда искусственна һү үгэдэг. **Зураг дээрэ:** Карагатска үйлэдбэриин управлениин главна зоотехник Э. А. Зырянов (баруун гарһаа), Первомайский совхозой зоотехник М. А. Кобзарь искусственна һү шалган үзэжэ байна. ТАСС-ай фотохронико.

КПСС-эй ЦК-гай ФЕВРАЛИИН ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИИЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТУЛА ХАМАГ ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛЭЕ!

Семен Михайлович Павлов ЛВРЗ-гэй эгээл үнинэй хүдэлмэришэн юм. Коммунис ажалай ударник нүхэр Павлов детальнуудта разметко хэжэ даабаряа ходо һайнаар дүүргэнэ. Зураг дээрэ: С. М. Павлов.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Хурьгадаа һайнаар түлжүүлнэ

Тул абалга, үдхэлгын мүрысөөндэ залуу коммунист Ц. Ц. Дамдиновай хүтэлбэридэг Ёнхорой хонишод түрүү һуури эзэлээ. Колхозой үнинэй малшадай нэгэн болохо ахалагша хонишон Даба Базарович Дашиевай отарынхид февралиин 15-ай байдалаар 635 эхэ хониноһоо 521 хурьга гэхэ гү, али 100 эхэ хонин бүриһөө 82 хурьга абаад, тобир һайнаар түлжүүлнэ. Отарын хурьгашад — Ася Дашиева ажалһаа хоюулан тус тустаа 120—130 хурьгад абаад, гарзагүйгөөр томо болгожо байна. Мүн хурьгашад Дулмажап Будатарова, Бутыд Дашиева гэгшэд һайнаар ажаллана.

Отарын хонишод, хурьгашад малаа оролдосотойгоор харууһална. Эртэ сабшагдаһан, витамин элбэгтэй ногоохон үбһэ, обёос, комбинированна тэжээл, дабһа болон минеральна тэжээл, модоной шэлбүүһэ хони, хурьгадтаа асараад үгэдэг.

Долоон жэлэй түсэбэй зургаадахи жэлдэ Д. Б. Дашиевай отарынхид 100 эхэ хонин бүриһөө 97-һоо үсөөн бэшэ хурьга абажа түлжүүлхэ гэһэн социалис уялгатай юм. Тэдэнэрэй хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэнь лавтай.

Улаан-Шугы нютагта коммунист Гарма Бальжинимаевна Машиевагай даадаг 550 толгой эхэ хонидһоо бүридэһэн отара байдаг. Эндэхи 550 хурьгаха хонидһоо 417 гү, али 100 хонин бүриһөө 75 хурьган абтаад, бүрин бүтэн түлжүүлэгдэнэ. Хурьгашад Дулма Машиева, Чойдол Балданов, Бадма Мыжитовна Цокто гэгшэд тус тустаа 80—120 хурьгадые абаад, жэншэдгүйгөөр томо болгожо байнхай.

Коммунист хонишод отарынгаа малшадай дунда политическэ хүдэлмэри ябуулдаг, газетэ, журналнуудай хуудаһануудта тунхаглагдаһан мэргэжэлтэдэй зүбшөө, ороной түрүүшүүдэй дүй дуршал тухай хөөрэжэ үгэдэг.

Эндэхи ахалагша хонишон Доржиханда Доржиевна Аюровай отарынхид мүн лэ ажалтатай ажаллажа байна. Мүнөө эдэнэр 580 хонидһоо 422 хурьга абанхай.

Ёнхорой хонишод эдэ ажалтануудаа партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулна.

С. ШАРАПОВ.

Хяагта, «Эрдэм» колхоз.

Хонишодой хубита

Сулхара голые зубшан малай олон отара, фермэнүүд байрладаг. Тэдэнэй дунда «Забайкалец» колхозой хонишон Федор Родионовой хүтэлбэридэг бригада бии. Энэ 1200 хонидые 7 хүн хаража байнхай.

Үнгэрһэн жэлдэ энэ хонидоо олоор түлжүүлжэ, 100 эхэ хонин бүриһөө 91 хурьга түлжүүлээ һэн. 48 центнерэй оронидо 61 центнер ноһон хайшалагдажа гэхэ гү, али хонин бүриһөө 3,2 килограмм ноһон абтаа. Нүхэр Родионовой бригадынхид 1166 толгой эхэ хонидһоо 900-гаад хурьга абанхай. Нарай хүдэлгэ һайнаар эдэлүүлэгдэдэг, үбһэ, минеральна тэжээл хододо үгтэнэ.

—КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоолнуудтай танилсан, тэрэниие ехээр һайшаажа байнабди. Мүнөө жэлдэ нэгэшье хурьга гарзада оруулангүй түлжүүлхэбди,—гэжэ хонишод мэдүүлнэ.

К. Красинский.

Мухар-Шэбэр.

ТҮМЭРШЭ ДАРХАН

Совхоздомнай жэл бүри элдэб техникэ абтажа байдаг. Бүхы хүдэлмэримнай оньһон аргаар бүтээгдэдэг болоно байна ха юм даа. Тэдэ техникэеэ зүбөөр харууһалха ёһотойбди. Гэбэшье ямар нэгэн ушарһаа эвдэрхэ, һаатаха болоо һаань, саг соонь заһабарилха хэрэгтэй.

Тиимэһээ манай 5-дахи отделениин түмэршэ дархачи Дашацырен Бардуев ехэхэн туһа хүргэдэг. Ямаршье слесарь, фрезеровщигуудай хэхэ юумые уралан дархалдаг.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар партиингаа шухала асуудалнуудые зүбшэжэ байһан энэ үедэ нүхэр Бардуев бүришье оролдосотойгоор ажаллажа, хүдөө ажахын зэр зэмсэгүүдые заһабарилжа байнхай.

Д. ЛОПИЛОВ,

Мухар-Шэбэрэй управлениин «Эрдэм» совхозой хүдэлмэришэн.

Московһаа мэдээнүүд

Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй һайндэр

МОСКВА, февралиин 22. (ТАСС-ай корр.). Совет арад социалис Эхэ оронойнгоо түүхэдэ ехэ ялалта толотомо һайндэрнүүдэй нэгэн—Совет Армии, Уһан-Сэрэгэй Флотой 46 жэлэй ойн үргэнөөр тэмдэглээ. Энэ гайхамшагта һайндэртэ Москвагай ажалшадай түлөөлэгшэд, Московско гарнизоной сэрэгшэд баярай суглаан зохёолгодоһон байгаа.

Баярай суглаан дээрэ СССР-эй Оборонын Министр, Советскэ Союзай Маршал Р. Я. Малиновский үгэ хэлээ.

Даниин премьер-министр Ленинград ерэбэ

ЛЕНИНГРАД, февралиин 22. (ТАСС). Даниин премьер-министр Енс Отто Краг һамгантаа, тэрэниие үдэшэжэ ябаһан хүнүүд Москвадаа эндэ ерэбэ.

Даниин ба СССР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Московско вокзал дээрэ хүндэтэ айлшанай ерэһэнтэй дашарамдуулагдан, хүндэлэлэй харуул зогсоогдоо. СССР-эй ба Даниин гүрэнэй гимнүүд гүйсэдхэгдөө.

Совет-америкын харилсаануудай хүгжэлтэдэ шэнэ хубита

МОСКВА, февралиин 22. (ТАСС). Хариин оронуудтай соёл культурын холбоо барисаа байгуулдаг СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй Комитедэй түрүүлэгшэ С. К. Романовский болон СССР-тэ байдаг США-гай элшэн сайд Фой Д. Колер өөһэдэй өөһэдынгөө правительствануудай үмэнэһөө эрдэм наукын, техникын, һуралсалай, соёл культурын болон бусад һалбаринуудай түйлалтануудаараа 1964—1965 онуудта халан абалсаха тухай хэлсээндэ мүнөөдэр гараа табиһан байна. Шэнэ хэлсээн хадаа урданайнһаа ороходо хэмжээгээрээ ехэ, элдэб янзын асуудалнуудые оруулһан байха юм.

Гар табиһанай һүүлээр делегацинуудые толгойлогшонор үгэ хэлэһэн байна.

Сындэма Цыретаровна

Түрүү дуршэл

Үдэрэй һаалган. Табяад лэ хүрэжэ ябаһан нэгэ эхэнэр орожо ерээд, һаалһан һүүэ хамжүүрэй хүнэг соо эюулэн, тоо бүридхэгшэдэ тэмдэглүүлнэ. Һөөргөө ошохыень тэндэ:

— Байза, үсэгэлдэр хэды килограмм һү һаагаа байлбэй! Мартаад байна гүб. 80 гараһан лэ байгаа ёһотой.

Һааһан һүеэ үдэр бүри тоолохо, «хэды һү һааба гээшэбиб. Үнеэдни хожорхо байнагүй ааба» гээд шэнжэлжэ ябадаг харабэртэйгөөр энэ эхэнэрэй хэндахада, тоо бүридхэгшэ дансаа уудалан, ямаршьеб саарһа гаргаад:

—Сындэма, үсэгэлдэр 84 килограмм хүргэһэн байнаш,—гэбэ.

—Тиигээ һаа... айлтагүй!

Һаалишан нигэжэ дуугараад, һанаагаа амарһан янзатай, һөөргөө гаража ябашана. Энэхэн хэды минутын заабхарта фермын һаалишад һү тушаадаг буланда ороод лэ, һааһан һүеэ ами аминдаа бэшүүлнэ. Сындэма Цыретарова дахин ерэхэдээ, «Балегкэнээмни» һаагдаһан һүн гээд, 5 литрһээ үлүүе тэмдэглүүлбэ.

Одоошье үдэрэй һаалиган дүүрэжэ, үнинэй һаалишан Сындэма Цыретаровна Цыретароватай хөөрэлдэхэ сагнай ерэбэ. Энэмнай—наһанаараа мал ажалда ябаһан, арба гаран жэлэй туршада һаалишанаар ажаллаһан хүн үнгэргэжэ жэлдэ 26 мянга шахуу килограмм һү һаагаа. 26 мянга! Энэнь нэгэ олон центнер гэжэ тоолбо!

—Сындэма Цыретаровна, жэлдээ үнеэн бүриһөө хоёр мянган литр һү һаадаг байнаш. Энэтнай ямар аргаар түйлагдана хаб?—гэжэ, түрүү һаалишанһаа асуухада, инэжэ харюусана:

—Оролдоод, хүсэлөөд байхада, ажалта юундэ түйлагдахагүй һэм! Ямаршье ажалда ябаһан хүн зорилго табяа һаа, хэхэ юумээ хэжэ, бүтээжэ шадаха байха.

Түрүү һаалишан нигэжэ хөөрэжэ зууража, ехэ һүнэй түлөө ямар оролдолго түсэлдаа тайлбарилан хэлэнэ. Нүхэр Цыретарова үнеэдээ жэлэй дүүрэн сагта һайнаар харууһалдаг, зоотехникын хэлээ заабари нариинаар сахидаг зашалтай. Хэзээтэй хөөрэһэн үнеэд тугаллахынгаа урда тээ тусгаар харууһанда байлгагдана.

—Зарим һаалишад бардаа, силос гэхэ мэтые тугаллаха үнеэдтэ хэмгүй ехээр үгэдэг. Тиигэжэ юрэдөө болохогүй гэжэ һанагшаб. Хээли ехэтэй болоод ябаһан үнеэдтэ, илангаа үбэлэй сагта, шэнгэн тэжээл ехээр үгэдэ муу юм. Мүн силосые хүйтөөр эдюулжэ болохогүй. Хэрбээ сиихатааа муудаа һаа, гал хаяжа болохо бшуу,—гэжэ Сындэма Цыретаровна хөөрэнэ.

Тугаллаһан үнеэд хорёод, хорин гаран хоногто үдэртөө 4-5 дахин һаагдажа, хүхэ дэлэнгынь заһагдана. Түрүүшын үедэ олон дахин һаагдаһан үнеэдэй хүхэ дэлэн ойилжо һайнтай, хойшоодоо һү ехэтэй болохо ха юм. Зарим ушарта, илангаяа тугаллаһан шэнэ гунжад һү багатай байдаг. Тиимэ залуу үнеэдэй дэлэн элбэг болгоходоо, анханһаа оло дахин һаадаг байбал, һүтэй болгоно.

Мүнөө тэрэнэй мэдэлдэ 14 эхэ үнеэн, тугалаха гурбан хашараг харууһалагдажа байдаг. Тэдэнэй 6-нинь һаагдадаг, дунда зэргээр сүүдхэдэ 80—90 килограмм гаха гү, али тус бүриһөө 13—14 килограмм һү үгэнэ.

Үнеэдые харууһалжа байхадаа, хабынь алдангүйгөөр һаажа һүрэлжэ ябаһанай ашаар энэ һаалишан хөөрэнэ. Тиихын тулада фермэ дээрэ ажалай гурим нарийнаар сахигдана. Эндэхи үнеэд түрүүн үдэртөө 6 часта һаагдадаг. Тиигээд үбһэ, силос үгтэжэ һүүлдэ удэрэй 1 часта хоёрдохёо һаагдана. Гурбадахи һаалга удэшын 6 часта болодог. һаамхай үнеэд таарулан тухай рационой хэмжээ эдэлүүлэгдэдэг туримтай. Удэртөө үнеэн бүридэ дунда зэргээр 20 килограмм силос, 3 килограмм үбһэн, 10 килограмм бардаа, мүн һолоомо буйлуулагдажа үгтэдэг, тэжээл соонь мочевино хэрэглэгдэдэг юм.

Ажаллажа байхадаа залхууржа хэрэгүй. Ажалаа заахан һуладгаа һааашни, гуримаа алдаа һааашни—ажалай бүтээсэ мууража бшуу. Бодоодшье үзэхэдэ, хэрбээ һаалишадай ямар нэгэн даабаридаа хайхаржагүйгөөр хандабал, үнеэдээ сагтань һаангүйгөөр орхидог байбалнь, тэрэ үнеэн һүеэ татажа, болзороо урид һаагдашажа болохо. Эдэ бүгэдые саг үргэлжэ анхаржа ябадагби,—гээд, түрүү һаалишан хөөрэнэ.

Зарим һаалишад һү ехээр һаадаг һан баханда ороод, таараханүй ябадал гаргадаг: дааһан үнеэдээ сагтань шэргээнгүй, тугаллахатарнь һаахаяа һэдэдэг байна. Энээниие нүхэр Цыретарова буруушаана. Далганажа ябаһан үнеэд тугаллахынгаа урда тээ хоёр һара тухай болзорто амарха, энэ үе соогоо тугалаар харууһалагдажа байха ёһотой ха юм.

Орон доторо коммунизм байгуулжа байһан бидэнэр улам оролдосотойгоор ажаллаха ёһотойбди. Би энэ жэлдэ даадаг үнеэдээ улам һайнаар харууһалжа, тус бүриһөөнь 2 мянган килограммһаа үлүү һү һаахын түлөө тэмсэхэб,—гэжэ нүхэр Цыретарова мэдүүлнэ.

Т. ГАРМАЕВ.

Партийна ажабайдал

Хүдэлмэреэ үрэ ехэтэй болгохын тулада

Эмхидхэлэй болон партийна хүдэлмэри улам hайжаруулжа, нүлөө ехэтэй болгохын тула КПСС-эй обкомой зарлаhан семинарта хүдөөгэй парткомуудай секретарьнарай орлогшонор, эмхидхэлэй таhагуудай инструкторнууд хабаадаба. Семинарай түрүүшын үдэр партийна хүдэлмэриин мүнөө үедэ ямараар ябуулагдаха байhан тушаа КПСС-эй обкомой хүдөө ажахые эрхилхэ партийна органуудай таhагые даагша нүхэр **А. Б. Бардоновой** элидхэл шагнаа. Удаань өөhэдынгөө хүдэлмэри тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэhэн байна.

Кабанскын хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой секретариин орлогшо нүхэр **Н. Е. Шелновников** түрүүлэн үгэ абаад, коммунистнуудай дунда ямар хүдэлмэри ябуулдаг тухайдаа хэлээ. Партийна эхин организацинууд ажал хэрэгээрээ алдаршаhан, жэшээтэ хүнүүдые партида абадаг болоhон байха юм. 1963 оной туршада управлени дотор хамта 73 хүн партида ороо. КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар hаалишад М. Н. Никонова, А. Л. Пластинина, В. С. Шергина, А. Л. Красивых, гахайшан В. С. Орлов, механизаторнууд И. Н. Корков, Н. В. Лоскутов гэгшэд айтаhан байна. Парткомой бюро Байгалай совхозой 2-дохи отделениин парторганизациин дүй дүршэлые хаража үзөө юм. Энэ парторганизаци залуу коммунистнуудай дунда ехэ хүдэлмэри ябуулна. Нийтын ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг, ажалшадай дунда хөөрэлдөө ходо үнгэргэдэг болонхой.

Эндэхи хүдөөгэй парткомой бюро партида ороhон хүнүүдэй партийна биледы баяр ёhололой оршон байдалда үгэнэ. Кабанскын управленидэ үнгэргэгдэhэн нэгэ тиимэ ёhололдо эндэхи 11 жэлэй hургуулиин hурагшад КПСС-эй 60-дахи жэлэй ойдо зорюулhан литературно-уран hайханай монтаж бэлдэhэн байгаа. Тэрэнэй удаа парткомой секретарь нүхэр К. Калашников партида ороhон хүнүүдтэ документыень барюулаа. Энэ суглаан дээрэ үнинэй коммунистнууд А. Новосельцева, Т. Сычев, М. Жарков, Б. Литвин гэгшэд үгэ хэлэжэ, залуушуулые амаршалаад, өөhэдынгөө ажаябадал тухай hонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

Хүдөөгэй парткомой бюро залуу коммунистнуудые hургаха хэрэгтэ ехэ анхаралаа табина. КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтаhан, мүн жэл болоогүй стажтай коммунистнуудтай 4 дахин хэшээл үнгэргэгдөө. Түрүүшынь hуралсалда парткомой секретариин орлогшо нүхэр М. Лукьянов КПСС-эй Программа болон Уставые тайлбарилан ойлгуулаа. hуралсадаг залуу коммунистнууд ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Ажалшадта зорюулагдаhан лекци, элидхэлнүүд ходо уншагдадаг болонхой.

Партийна эхин организацинуудай хүдэлмэриие яажаударидадаг тухайдаа Баргажанай хүдөөгэй парткомой секретариин орлогшо нүхэр **В. Шабагоров** хөөрэбэ. Эндэхи партийна комитет эхин организацинуудайнгаа тоосоое үе үе шагнажа байдаг. Тиихэдээ суглаанай шиидхэбэринүүдые саг болзор соонь, жэншэдгүй бэелүүлхэ эрилтэ табина. Парткомой инструкторнуудай туhалhанай ашаар олон парторганизаци хүдэлмэреэ hайжаруулаа. Жэшээнь, Дэрээнэй совхозой 1-дэхи отделениин партийна эхин организаци (секретариинь нүхэр Намдаков) коммунистнуудай дунда ехэ хүдэлмэри ябуулжа, отделениингээ ажалда hайнаар нүлөөлнэ. Убэлжэлгын үедэ гүүртэ, отарануудаар коммунистнууд эльгээгдэжэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагдана, социалис мүрысөөн эмхидхэгдэнэ. Тиигэhэнэй үндэhөөр тус отделени хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ тушааха уялгаяа дүүргээ. Үнгэрэгшэ жэлдэ ороохо таряа, hү, мяха, ноохо нилээд ехээр тушаажа, 19 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулhан байна.

1963 оной эхеэр Зэдын управленидэ 20 партийна бүлэг бии байhан юм. Теэд хабарай тарилгын үедэ тракторно-таряан ажалай бригадануудта үшөө 30 партийна бүлэг эмхидхэгдэжэ, ажалда ехээр нүлөөлөө. Эдэнь ажалай журам бэхижүүлхэ, бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин шанар hайжаруулхын асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулаа бшуу. Тиигээд саашадаа таряа хуряалгын эхилтэд партийна бүлэгүүдэй тоо бүри олошорhон, малай фермэ, мастерскойнуудаар эмхидхэгдэhэн байгаа. Партийна бүлэгүүдэй ямар хүдэлмэри ябуулhан тушаа Зэдын хүдөөгэй парткомой секретариин орлогшо нүхэр **А. Р. Потепалов** хөөрэхэдөө:

— Торийн совхозой тракторно-таряан ажалай 5-дахи бригадын партийна бүлэг (партгруппоргынь нүхэр Д. Цыренов) таряа хуряалгын үедэ ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулаа. Полевой станда «дайшалхы хуудаhа» ходо гаргадаг hэн. Механизаторнуудай хүдэлмэреэ бүтээсэтэйгөөр ябуулхадань туhа хүргөө.

Мухар-Шэбэрэй хүдөөгэй парткомой секретариин орлогшо нүхэр **Ф. И. Унагаев** партийна эхин организацинуудай ажахын асуудалнуудые яажа шиидхэдэг, ажал хэрэгые шалгадаг дүй дүршэл тухай тодорхойгоор хөөрөө.

Семинарта хабаадагшад КПСС-эй обкомой болон республикын Министрнүүдэй Советэй партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр **Б. С. Семеновой**, КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таhагые даагшын орлогшо нүхэр **Н. Н. Дорофеевэй**, КПСС-эй обкомой хүдөө ажахые эрхилхэ партийна органуудай таhагые даагшын орлогшо нүхэр **С. А. Кузнецовагай**, КПСС-эй обкомой партийна комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр **Ч. Д. Доржиевай** элидхэлнүүдые шагнаа. hүүлдэнь КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **К. М. Продайвода** дэлгэрэнгы үгэ хэлэжэ, семинарта хабаадагшадай урда тодорхой зорилго табиба.

Ц. Шанюшкина.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүл...

ШЭНЭ БОДОМЖО ТҮРҮҮЛНЭ

Хүдөө ажахые бүхы дээрэнь ашаг ехэтэй болгохо тухай ехэ ярилдаан болобо гээшэ. Ондоогоор хэлэхэдэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы hалбариhаа продукци ехээр абаха гэhэн удхатай болоно. Энэ асуудалые али али тээhээнь зүбшэн хэлсэhэн партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүд, тэрээн дээрэ Н. С. Хрущевой хэhэн үгэ бидэнэрэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй, бүхы хүдэлмэришэгшэдэй сэдьхэл хүдэлгэбэ, бидэнэртэ шэнэ бодомжонуудые түрүүлбэ.

Газарhаа абажа боломоор юумые бултыень абаха гэлсэдэг гээшэбди. Тиин энээниие бэелүүлхын тулада ехэ ажал хэхэ, анхарал оролдолго гаргаха хэрэгтэй байhаниинь ойлгосотой. Энэ талаар хэжэ байhан ажал тухайдаа хуряангыгаар хөөрэхэ хүсэлэнтэйб.

Манай совхозой газарай хүрьhэнэй шанар, жэлдээ ородог бороо хурын хэмжээн нюруутай ха юм даа. Тиимэhээ эдэ дутагдалнуудые хүсэлдүүлхын тулада бидэнэр зохихо хүдэлмэри ябуулха ёhотойбди. Ондоогоор хэлэхэдэ, газарай хүрьhэндэ тэжээл оруулха—үтэгжүүлгэ хэхэ, уhалха хүдэлмэридэ хэзээ хэзээнэйхиhээ ехэ анхарал табихаар хараалагдаба.

hүүлэй 2—3 жэлэй туршада манай совхоз ороохото ургамалнуудай бараг hайн ургаса абадаг болонхой. Хэрбээ хэдэхэн жэлэй урда тээ гектар бүриhөө дунда зэргээр 3—4 центнер таряа хуряадаг байhан hаа, үнгэрэгшэ жэлдэ гектар бүриhөө 8,66 центнер таряа, тэрэ тоодо 9,4 центнер шэниисэ абаhан байгаабди. «Онохойская-4» гэжэ сортын шэниисэ таридаг болонхойбди. Энээнэй ашаар үнгэрэгшэ жэлдэ 30 мянган центнер таряан гүрэндэ худалдагдаа hэн. Түсэбнай 13 мянган центнер байгаа. Мүн өөhэдымнай хэрэглэмжэ бүрин хүсэд хангагдаа юм. Үрэhэнэй таряан хаагданхай, адуу малай тэжээлдэ хүрэхэ хэмжээтэйгээр таряанай зүйл үгтэнхэй.

hүүлшын хоёр-гурбан жэлэй дүнгүүд бидэнэрэй hанаа үнөө амаруулна гү? Үгы даа. Юуб гэхэдэ, хүдөө ажахын үйлэдбэри, тэрэнэй үндэhэ hуури болохо газар тарялангые ашаг ехэтэй, үрэжэлтэй болгохо асуудал онсо удха шанартай байhыень hайнаар ойлгожо байнабди.

Манай совхозой газар (тарялангай, сабшалангай) хуурай, гандуушаг зонодо ородог байна. Тиимэhээ газар уhалха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулхаар хараалагданхай. Энээнэй урда тээ манай совхоздо 1000 гектар тарялангай газар уhалагдадаг гэжэ тоологдодог байгаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ миин 300-гаад гектар тариалан уhалагдаа hэн. Мүнөө жэлдэ 1400 гектар тарялангай газар уhалагдаха юм. Энээн дээрэ үнэтэ ургамалнуудые—горох, шэниисэ, кукуруза, хартаабха тарихаар хараалагданхай.

Уhалагдадаг тарялангаймнай ехэнхи хубинь Үдэ мүрэнэй нүгөө бэедэ—1-дэхи, 5-дахи фермэнүүдтэ, мүн 4-дэхи фермэдэ байха юм. Энэ хүдэлмэри ябуулха зорилгоор мүнөө барилгын бригаданууд байгуулагданхай. Барилгын 4 бригада эхинэй хаалтануудые мүнөө барижа эхилэнхэй. Нарин Горхондо, Ехэ Тарбагатайн горхонуудта эхинэй хаалтанууд баригдажа байна. Хамтадаа иимэ 13 хаалта баригдахаар хараалагдана. Мүнөө гурбаниинь хэгдэнхэй.

Хаалтануудhаа гадна, мүн газар уhалалгада бэлэдхэлэй бусадшье хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Мүнөө жэлдэ тарялан газар бороздовой аргаар уhалхабди. Энэ аргын үлүү hайн байhан тухай олон юумэ тоололтогүй. Газарай хүрьhэндэ нэгэ жэгдээр шииг нойто үгэдэг ха юм даа. Иимэ аргаар уhалхын тулада тусгаар түхеэрэлгэ хэрэгтэй болохо юм. КРН-4,2 гэжэ культиваторта тааруулха түхеэрэлгэнүүд (бороздоделы) 1,5-дахи фермэнүүдтэ хэгдэжэ эхилээ. Тарялан уhалха тухай иимэ байна. Гадна сабшалан уhалха талаар ехэ юумэн хэгдэхэ байна.

Манай совхоз хони үсхэбэрилдэг гол шэглэлтэй ажахы юм. Тиимэhээ малай үбhэ тэжээл хүрэхэ хэмжээтэйгээр бэлэдхэхэ асуудалай онсо шухала удха шанартай байhаниинь ойлгосотой. Энэ жэлдэ сабшалангай ехэ газар уhалагдаха юм. Мүнөө, үбэлдөө бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Нэн түрүүн манай совхозой дирекци луговодуудай звенонуудые байгуулаад, бүхы сабшаланаа эдэндэ даалгажа үгэhэн байна. Луговодууд сабшалан дээрэ тошо халяаха, хартаганаа, бургааhа отолжо сэбэрлэхэ хүдэлмэри эртээнhээ ябуулжа байна. Байгша оной февралиин 10-най мэдээгээр 90000 ку[...] метр тошон хүргэгдэнхэй. 37 [...] тар газарай хартаганаа, бороо[...] бургааhан сэбэрлэгдээ, 12 ге[...] рай болдог жэгдэлэгдэнхэй.

Нэгшээгдэhэн наг шэбхэ [...] талаар мүнөө үбэлдөө ёhото [...] толго хэhэн байнабди. Хэрбээ [...] дондо энэ үедэ ороойдо 630 т[...] шэбхэ зөөгдэhэн байгаа hаа, [...] нөө 10 мянган тонно шэбхэ [...] шалан дээрэ зөөгдэнхэй.

Энэ хүдэлмэридэ 9 трак[...] тай, 4 самосвалтай о[...] жоруулагдаhан 3 бригада [...] бадуулагдаhан байна. [...] нөө хабартаа — апрель, май[...] рүүшын хахадта наг шэбхэ [...] гэдэ олониитээрээ хабаадахаар [...] раалнабди.

Совхозоймнай фермэ бүх[...] луговодуудай звенонуудай [...] шууд участок дээрээ хүд[...] байнхай. Жэшээнь, 3-дахи фе[...] дэ 3 луговодуу, 5-дахи фер[...] 5 луговод гэхэ мэтэ мүнөө хү[...] жэ байна.

Мүн манай совхоз урдань [...] лэжэ байhанаа орхиhон [...] ашаглаха, шэнэ газар нэмэжэ [...] халха хүдэлмэри ябуулха юм. [...] 4, 5-дахи фермэнүүдтэ шэнэ [...] хахалан элдүүрилхээр хара[...] дана.

Газараа эзэн ёhоор эдлэжэ [...] раха ёhотойбди гээд ходол яр[...] дана, хэлсэнэ гээшэбди. [...] шээнь, 4-дэхи фермын [...] этэй механизаторнууд, ан[...] таряашад шэнгеэр бултадаа [...] дэлдэг болоо hаа, газарhаа [...] жа боломоор юумые булты[...] абажа шадагдаха hэн гэхээр [...] на. Тиигэбэл ороохо таря[...] үбhэ ногоошье ехээр абадаг [...] лохо, адуу мал, хони хурыг[...] үбhэ тэжээлээр хүсэд ханг[...] шадахамнай лабтай. Иигэжэ [...] хынгаа бүхы hалбариие а[...] ехэтэй болгохо зорилго шиид[...] байнабди.

В. САБЫЛИ[...]

Хориин үйлэдбэриин управлениин Үдын совхо[...] главна агроном[...]

МОСКВА. ВДНХ. Зураг дээрэ: газар элдүүрилхэ шэнэ трактор, 8 анзаhатай плуг харуулагдана.

ТАСС-ай фотохронико.

Түрүүшымнай алхам хэгдээ

Үнгэрhэн жэлэй сентябрь соо Улаан-Үдын модоной завод, мебельнэ фабрика нэгэдхэгдэжэ, Буряадай мебельнэ, модо болбосоруулгын комбинат болгогдоhон юм. Тиихэдээ ямар зорилго табигдааб гэхэдэ, мебель олоор хэхэ, тэрэнэй шанар, өөрынь үнэ хямда болгохо асуудал шиидхэхэ хэрэгтэй болобо.

Энээнhээ урда республика доторнай бүтээгдэдэг мебелиин шанарай муу дээрэhээ ажалшадай эрилтэ хүсэд хангагдадаггүй hэн. Нэгэ янзын, хуушарhан түхэлэй стол, стул, гардероб гэхэ мэтэ хэгдэдэг байгаа. Арад зоной ажаhуудалай hайжарха бүри гоё hайхан, шэнэ түхэлэй элдэб янзын мебель хэрэгтэй болоно. Мүн олон ажалшад шэнэ гэр байрануудта нүүжэ ороходоо тэдэнэй хэрэглэмжэ, эрилтэ хангамаар мебель абаха дуратай байна ха юм. Харин хуушан янзаар, бага үйлэдбэритэй, үсөөн түхеэрэлгэтэй фабрика гоё, олон янзын, шэнэ түхэлэй мебель бүтээжэ шадахагүй байна.

Үйлэдбэриие тусхай шэглэлтэй болгохо, томодхохо талаар hүүлэй үедэ ехэ юумэ хэгдэдэг болоо. Манайшье завод, фабрикые нэгэдүүлжэ, томодхогдоhон предприяти болгоходо комбинадай хүдэлмэришэдэй урда ехэ зорилго табигдана. Модоной завод, мебельнэ фабрика томодхоходо энээнhээ урда шиидхэгдээгүй байhан олон асуудал шиидхэжэ, ехэ ажал бүтээхэ арга боломжо бии болоо гэжэ тэмдэглэхээр. Урдань фабрика мебель хэхэдэ хэрэглэгдэхэ модоор ехэ дуталдадаг бэлэй. Тиимэhээ саг соонь ямар нэгэ ажал бүтээхэ, hайн шанартай мебель хэхэ хэрэгтэ ехэ hаад ушаруулагдадаг байгаа. Мүнөө энэ дутагдал хүсэд усадхагдаа. Стол, стул гардероб болон бусад зүйлнүүдые хэхэдэ хэрэгтэй материал модоной цехүүдтэ бэлэдхэгдэнэ. Тиихэдээ модоной ехэ хаядаhан ашатайгаар хэрэглэгдэжэ, алмалта хэгдэдэг болоо.

Тоо бүридхэл хэхэ, ажалаа эмхидхэхэ, нормо зохёохо талаар мебельнэ фабрикада олон дутагдалай бии байhан дээрэhээ цехүүд түсэбөө дүүргэдэггүй, ажахын тоосоон нэбтэрүүлэгдээгүй байгаа. Энэ дутагдал усадхаха талаар ехэ ажал хэгдэжэ эхилээ. Мебель бүтээхэ бүхы ажал техническэ нормодо оруулхын тула хүдэлмэриин сагай хэр зэргээр хэрэглэгдэдэг байhаниие хэды дахин шалгажа, тусхай түсэб зохёогдоhон байна. Ганса мебель хэдэг үйлэдбэри дээрэ 256 шалгалта хэгдэжэ, модоной зүйлнүүд, зөөлэн диван, диван-кровать, гурбан үүдэтэй шкаф хэхэ, модо хатаалгын цех соохи ажалай техническэ нормо баталагдаа. Мебель хэхэдэ хэрэглэгдэдэг модон оньhожоруулагдамал үйлэдбэритэй цехтэ бэлэдхэгдэдэг болоо. Иимэ асуудал шиидхэhэнэй ашаар мебель хэдэг цехүүд жэгдэ hайнаар хүдэлдэг, жэл соо 100 мянган түхэригэй арьбалалта хэхэ арга хангагдаа.

Предприятинуудые нэгэдхэhэн түрүүшын hараhаа гүрэнэй түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ.

Бүхы түхэлэй мебель хэхэ технологическа процесс шэнэдхэгдэжэ байна, бүтээсэ ехэтэй, шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдоно. Шэнэ пресс, механическа аргаар модо нүхэлхэ, харуулдаха шэнэ станогууд hаяар тодхогдохонь. Мебель мүлихэ ажал дууhан хубилгагдаха. Эдэ бүгэдын ашаар мебелиин шанар hайжаруулагдажа эхилээ. Электро-контактна түхеэрэлгэ хэрэглэжэ, фанераар бүригдэhэн мебель hайн шанартайгаар хэгдэдэг болоо. Мүн шэнэ түхэлэй мебель бүтээжэ эхилээбди. Телевизор доро табиха тумбочка, зөөлэн креслэ хэгдэжэ захалаа, мебелиин досоо талые жэгдэрүүлэн таатай зохид болгохо хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана.

Энэ жэлэй түрүүшын кварталай туршада мебель лагаар будаха машина ашаглалгада тушаагдахаар хараалагдана. Мүн плати үлгэхэ гурбан үүдэтэй шкаф, шэнэ, мүнөө үеын түхэлтэй номой шкаф, хабсаргамал стулнууд хэгдэхэ юм.

Комбинадай олон хүдэлмэришэд мебелиин үйлэдбэри зүбөөр эмхидхэхэ, hайжаруулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, анхарал оролдолго гарган ажаллана. [...]шээлхэдэ, нүхэр Ш. В. Хо[...] гэгшын даадаг бригада ганса [...] шанартай продукци бүтээдэг [...]хой. Станок дээрэ ажалладаг [...] Кирюшина продукци алмахые [...]доно. Слесарь А. А. Сурадеев, [...] ханигууд Н. Н. Щербаков, [...] Мальцев гэгшэд мебельнэ цех[...] оньhожоруулха талаар ехэ [...] хэhэн юм.

Предприятиин томодхогдоhо[...] рүүшын hараhаа муу бэшэ ү[...] туйлаабди, түрүүшынгээ алхам[...]бди гэжэ хэлэхээр.

Саашанхи зорилгомнай үшөө [...] олон асуудал шиидхэхэ [...] манай урда табигданашье. [...]хы комбинадай хүдэлмэри[...] эдэбхи үүсхэлтэйгээр, хүсэ ш[...] гарган ажаллажа, энэ зорилгоо [...]лүүлхэ байhандаа найданабди.

А. ШАПИ[...]

Буряадай мебельнэ, мо[...] болбосоруулгын комбина[...] директ[...]

ТАНАЙДА ХИМИ ХЭР ШУДАЛЖА БАЙНАБ?

Иимэ асуудалтайгаар манай корреспондент үйлэдбэриин хэдэн управленинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, мэргэжэлтэдтэ хандаба

ТҮРҮҮЛЭН Зэдын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин кадрнуудые эрхилдэг таhагай начальник нүхэр Атутовтай хөөрэлдэбэбди.

Атутов: Управлениимнай колхоз, совхозуудаар агрохимическэ 42 кружок эмхидхэгдэнхэй, 944 хүн hуралсана. Тэрэ тоодо 552 механизатор, бэшэниинь кукурузашад, овощ ургуулагшад, ажахын хүтэлбэрилэгшэд. Эдэ кружогууд мүнөө 2—3 үдэр хүдэлөөд байха. Эндэ колхоз, совхозуудай агрономууд, дунда hургуулида биологи, хими заадаг багшанар хэшээл үнгэргэнэ. Кружогуудта багшалха хүнүүдтэй семинар январьда үнгэргэгдөө hэн.

Корреспондент: Али ажахынуудта hуралсал эмхитэйгээр ябуулагданаб?

Атутов: Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо, Торийн, Борьёогой, «Октябрьский» совхозуудта агрозоохимическэ hуралсал hайнаар эмхидхэгдэнхэй. Жэшээнь, Торийн совхоздо бүхыдөө 8 кружок эмхидхэгдээд, 179 хүн hурана. Үшөө 59 хүн трактористын, комбайнерай мэргэжэл шудалха hургуулида ябана. Агрозоохимическэ hуралсал неделидээ хоёр үдэр — понедельник суббото хоёрто, хүдэлмэриин сагта үнгэргэгдэдэг. Тэндэ hуралсагшадай салингай 60—70 процентнь түлэгдэнэ. Хүнүүд hуралсалдаа утаа ханамжатайгаар хандана. Тэдэнэр хүдөө ажахын кино-журнал, диафильмнүүдтэ, минеральна үтэгжүүлгэнүүдтэй танилсана. Эдэ хэшээлнүүдтэ совхозой директор нүхэр Таюрский, парткомой секретарь нүхэр Ламухин ходо хабаададаг.

Корреспондент: Зоотехническэ hуралсалда, мүн механизаторай мэргэжэл олохо hургуулида бүхыдөө хэды хүн хабааданаб?

Атутов: Зоотехническэ hуралсалда хамта 500-аад хүн, гол түлэб малшад hуралсана. Механизаторай мэргэжэл шудалха 28 hургуулида 500 гаран хүн ябана.

Зоотехническэ hургуулиин hурагшад Фермэ дээрэ искусственна hү бэлдэхэ, мочевинэ хэрэглэхэ, шэлбүүhэнэй гурил хэхэ, хотын шүүhэ хурьгадта уулгаха хүдэлмэридэ хабаадана.

УДААНЬ Баргажанай үйлэдбэриин управлени хонходожо, тэндэхи кадрнуудые эрхилдэг таhагай начальник нүхэр Сизыхтэ хандабабди.

Сизых: Манай управлениин ажахынуудта агрохимическэ 19 кружок байгуулагдаад, тэндэ 388 хүн hурана. Зоохимическэ 34 кружок эмхидхэгдэжэ, 569 хүниие хабаадууланхай. Эдэ кружогууд гол түлэб 2—3 үдэр хүдэлөөд байна. Мүн трактористын мэргэжэл шудалха 8 hургуули, комбайнерай—5 hургуули бии. Эдээндэ хамтадаа 242 хүн hуража байна.

Аргадын совхоздо агрохимическэ hуралсал hайнаар ябуулагдана. Эндэхи дунда hургуулиин багша нүхэр Дамдиновагай хүтэлбэрилдэг кружогто 18 хүн hуралсана. Эдэнэр мүнөө 3 үдэр hураад байна. Хэшээлынь тон hонирхолтойгоор үнгэргэгдэжэ, хүнүүд хэшээлдээ нэгэшье хожомдонгүй, эдэбхитэйгээр хабаадана. Мүн Баргажанай совхозой Читкаанай отделенидэ багша нүхэр Алексеевагай ударидадаг кружок hайнаар хүдэлнэ. Баянголой 11 жэлэй hургуулиин багша Зинаида Очировагай даадаг кружок баhал магтаалтай. Эдэ кружогуудта харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд, лабораторно шэнжэлэл хэхэ зүйлнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Корреспондент: Иимэ hуралсал хаана мууса эмхидхэгдэнхэйб?

Сизых: Хурамхаанай совхозой Сахуулиин отделенидэ, Дэрээнэй совхоздо, Бархanай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо агрозоохимическэ hуралсал, бирагүйгөөр ябажа байна. Зарим кружогто хэшээл үнгэргэгдөөгүйшье байhан ушар бии.

Корреспондент: Газар уhалха хүнүүдые hургахын тула, юун хэгдэнэ гээшэб?

Сизых: Март hарын 5-hаа уhалагдадаг газарта хүдэлхэ звенонуудые даагшадай, тракторно-таряан ажалай бригадирнуудай 7 үдэрэй семинар хоёр газар үнгэргэхэмнай. Эндэ 40 гаран хүн хабаадаха. Газараа яажа бүтээсэ ехэтэйгээр уhалхаб, минеральна үтэгжүүлгэ яажа хэрэглэхэб, газарай хүрьhэнэй карта хайшан гээд зохёохоб гэhэн асуудалнуудтай семинар үнгэргэгдэхэ. Тэрэнэй hүүлээр уhалагдадаг газарта хүдэлдэг хүнүүдтэй 1,5 үдэрэй семинар поли дээрэ үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Эдэ семинарнуудай программа зохёогдонхой. Уhалагдадаг газарта ажаллаха звенонуудые даагшад хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой бюро дээрэ баталагдаа.

hҮҮЛЭЭРНЬ Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин агроном нүхэр Спиридоновтой хөөрэлдэбэбди.

Спиридонов: Колхоз, совхозуудта саахарай свёкло ургуулагшадай 25 кружок эмхидхэгдээд, хамта 700 хүн hуража байна. Кукуруза болон хартаабха ургуулагшадай 10 кружогто 140 хүн ябана. Овощ ургуулха нэгэ кружок «Забайкалец» колхоздо, луговодуудай нэгэ кружок Охин-Булагай совхоздо хүдэлнэ.

Механизаторай мэргэжэл шудалха 35 hургуулида 1089 хүн hурана.

Энэ hуралсал илангаяа «Забайкалец» колхоздо, Охин-Булагай совхоздо hайнаар эмхидхэгдэнхэй. «Родина», Калининай нэрэмжэтэ колхозуудта агрозоохимическэ hуралсал муу байhаар. «Родина» колхоздо нэгэшье хэшээл үнгэргэгдөөдүй. Мүнөө эдэ ажахынуудта hуралсал hайжаруулха хэмжээнүүд абтажа байнхай.

РЕДАКЦИhАА: Манай корреспондентын хөөрэлдэhэн гурбан управлениин байдал дээрэhээ харахада, агрозоохимическэ hуралсал хаа хаанагүй бараг ябажа байhан байна. Тиигэбэшье управлени бүхэндэ шахуу энэ шухала хэрэгтэ анхарал табидаггүй хүтэлбэрилэгшэд биил байна.

Агрозоохимическэ hуралсалда нимээр хандажа болохогүй. Хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомууд, үйлэдбэриин управленинүүд энэ hуралсалые эрид hайжаруулжа, тэрэниие фермэ, бригадануудай ажалтай нягта холбоотойгоор ябуулха ушартай.

ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНТО ЛВРЗ. **Аппаратна цехэй коммунис[...] ажалай ударник электрослесарь Тимофей Захарович Колесник эндэхи уран гартанай нэгэн юм. Нүхэр Колеснигэй хүтэлбэрилдэг бригада даабаряа ходо үлүүлэн, 120—130 процент хүрэтэр дүүргэдэг. Зураг дээрэ: Т. З. Колесник ажаллажа байна.**

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Буряад литератураын вечер

«Манай нютагай поэдүүд» гэhэн темэтэй вечер hаяар үнгэргэгдэхэнь. «Иисэнгын долгинуудай» гэшүүд ехэл эдэбхитэйгээр бэлдэжэ байна. Тус вечер дээрэ поэдүүд Цокто Номтоевой, Шираб Нимбуевай творчество тухай hонирхолтой хөөрэлдөөн болохоор хүлеэгдэнэ. Зүгөөр буряад [...] дүүдэй зохёолшодой ноху[...] Иисэнгэ нютагтамнай еранэ[...] гэжэ эдир уншагшад гомдоно.

Ц. Дондогой.

Хориин аймаг, Иисэнгэ тосхон.

Аргатайл аад, ахирдашоо

УЛААН-ҮДЫН СТОЛОВОНУУДАЙ ТРЕСТЫН ГАХАЙ ШАХАДАГ СОВХОЗ ТОН МУУГААР ХҮДЭЛНЭ, ТҮСЭБ ДААБАРЯА ДҮҮРГЭНЭГҮЙ.

Мүнөө хото город болон хүдэлмэришэдэй тосхонуудай хүн зониие эрхим шанартай мяхаар гүйсэд хангаха гээшэ тон шухала. Илангаяа нийтын эдеэ хоолой газар—столово, ресторан гэхэ мэтые hайн шанартай тарган мяхаар нэгэшье таhалдуулжа болохогүй бшуу.

Энэ талаар хүн зоной эдеэ хоолой үлэгдэл, хаядаhа суглуулжа, гахай олоор шахаад, хямда сэнтэй тарган мяха элбэгээр абаха арга боломжо ехэ байна. Нёдондо Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтоол гаргажа, республикын эдеэ хоолой болон худалдаа наймаанай предприяти, эмхи зургаануудhаа гараhан үлэгдэл, хаядаhа хэрэглэн, город шадар гахай олоор шахаха тусхай түсэб баталаа hэн. Тэрэнэй ёhоор 1963 ондо худалдаа наймаанай предприятинуудта 12.200 гахай шахагдажа, хамта 500 тонно шахуу мяхан абтаха зэргэтэй байгаа.

Теэд энэ түсэб даабари хэр зэргэ дүүргэгдээ гээшэб?

Зүүн-Сибириин совнархозой УРС болон Улаан-Үдын түмэр-замай хүдэлмэришэдые хангаха отделениин столово, ресторанууд эдеэ хоолой хаядаhа, үлэгдэл суглуулжа, гахай шахаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ.

Гэхэтэй хамта, Улаан-Үдын столовонуудай трестын дэргэдэхи гахай шахадаг тусхай совхоз энэ талаар тон ехэ арга боломжотой аад, үшөөл hанаhанда хүрэмөөр хүдэлжэ шадаагүй. Тус ажахы нёдондо гахай шахаха түсэбөө миил 56 процент дүүргээ юм. Үнэндөө Улаан-Үдэ городой, мүн тэрэнэй хажуугаархи хүдэлмэришэдэй тосхонуудай столово, ресторан болон бусад предприятинуудhаа үлүү гараhан эдеэ хоолой зүйл, үлэгдэл хаядаhа ехээр суглуулжа гахай олоор шахаха, хямда сэнтэй тарган мяха элбэгээр абаха дүүрэн аргатай байгаа. Гадна, эдэнэр үнгэрэгшэ жэлдэ ехээр гарзатажа, гүрэндэ аяар 220 мянган түхэригөөр үритөө.

Энээнhээ уламжалан городой столово, ресторануудта гахайн шэнэ, тарган мяхан байхаяа болишоо. Ходол хуушаржа, хаташаhан мяхаар хоол баригдана.

Юун дээрэhээ совхоз иимэ байдалда орооб гэхэдэ, гахайн харууhа, тэжээлые муугаар эмхидхэжэ, тэдэнээ гарза хоролтодо ехэ оруулаа. Илангаяа эдеэ хоолой үлэгдэл ёhоор суглуулдаггүй дээрэhээ, тэрэнь гахайн тэжээлэй рационой оройдоол 28 процентнь болоно. Бэшэ тэжээлынь ехэнхидээ ондоо тээhээ худалдажа абтадаг дээрэhээ гахайн мяханай өөрынь үнэ сэн хэтэрхы ехэ болоно. Абтаhан мяханай өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха, элдэб гаргашые хороохо, бүхы ажалые эзэн ёhоор эмхидхэхэ тушаа совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй, мүн столовонуудай трестыншье зүгhөө анхарал мүртэй табигданагүй.

Нёдондо Улаан-Үдын городской Советэй гүйсэдкомой дэргэдэ хүн зонhоо элдэб эдеэ хоолой үлэгдэл, хаядаhаа суглуулха тусхай конторо бии болгогдоhон юм. Теэд тэрэнь баhал биража хүдэлнэгүй. Хү[...]ноор олон ЛВРЗ, шэлэй завод, [...]ханай комбинат гэхэ мэтэ г[...]нуудта айл бүхэнhөө эдеэ хоо[...] үлэгдэл суглуулха хүдэлмэри [...] доошье эмхидхэгдээгүй. Тии[...] нилээд ехэ тэжээл хэндэшье [...]гүй шорой, угаадаhанай нүхэ [...] хаягдажа hалана. Тэрэ талаар [...] байрын управлени болон го[...] коммунальна байрын таhаг[...] гахай шахалгын совхоздо эдеэ [...]лой үлэгдэл суглуулжа үгэхэ[...]шаа оролдоногүй.

Саашадаа столовонуудай тр[...] тэрэнэй директор нүхэр [...] столово, ресторан бүхэндөө [...] хоолой үлэгдэл тон наринаар [...]луулжа, гахай шахалгын сов[...] тэжээлээр hайса хангадаг [...] зэргэтэй. Тиигэбэл, городо[...] столово, ресторануудта hайн [...]нартай тарган мяхан таhал[...] болихол.

Н. ЦОКТО[...]

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1964 оной февралиин 25.

РСФСР-эй композиторнуудай секретариадай нүүдэл заседани угтуулан

БУРЯАД ОПЕРО БОЛОН БАЛЕДҮҮДЭЙ ХҮГЖЭЛТЫН ЗАМ ТУХАЙ

БУРЯАДАЙ ТҮРҮҮШЫН ОПЕРОНУУД.

...ай жэнхэни маягтай оперын ...эхин хуудаһые Маркиан ... Фроловой «Энхэ булад ... нээпэн түүхэтэй. Тэрэнэй ...мень Намжил Балдано бэ...940 ондо Эхэ оронойнай ...хотодо үнгэргэгдэһэн Бу... искусство болон литерату...рүүшын декадада табигдаһан ...ро хадаа тэрэ сагаар бодо...хабтар ехэ габьяата хэрэг ...гэбэл алдуугүй. Ушар юуб ...939 ондо манай республика...ргэжэһэн оперно дуушад, ... балет, оркестршье гэ...гаагүй бшуу. Бии байһан ... драмын театр хүгжэмэй ... хоёр һаяһ нээгдэһэн хүг...драмын театрые хоорой бо...ргэжэһэн дуушадаар, хатар... хангажа арайл бирахагүйнь ...һэн. Тиимэһээнь лэ бүхы ...дһаа бэлигтэй залуушуулые ...ан байха юм. Мүнөө тэдэ...андаа нэрэ хүндэтэй болон...ниг шадабаряа дээшэлүүлһэн ...

...хадаа манай арадта халуу...ргадаа һэн, яаһадааб гэхэ...ань хүгжэлтэ буряад үндэ...эжэдһээ һабагшалагданхай ...н жэнхэни дуунуудаймнай ...лаһан угаа баян хүгжэмтэй ... Хореод жэлэй саана бэшэг...е һаа, түс оперо мүнөө бо...дха шанараа алдаагүй юм, ...нь ород хэлэн дээрэ ор...л ушартай гэжэ һанагдана.

...энэл үедэ А. Шадаевай ...гэжэ драмада композитор, ... Павел Михайлович Бер... хүгжэм бэшэһэн юм. Энэ...еро шахуу гайхамшагта зү...эээлэн табихада болохотой. ...хи ехэ хэмжээнэй хүгжэмтэ ... хадаа Г. Цыдынжаповай ...ээр бэшэгдэһэн «Байгал дээ...рэ» гэжэ Лев Константинович Книпперэй оперо мүн. Шэнэ оперонуудые, баледүүдые зохёохо хүдэлмэри нэгэ заашье замхаагүй. Тиин С. Ряузовай «Саянанай хормойдо» (либреттэнь Ц. Галсановай) гэжэ оперо, «Талада сасарһан гэрэл» гэжэ балет, В. Степановай «Галсан» (либреттэнь А. Бальбуровай) гэжэ оперо бэшэгдээ.

Удаань ород болон буряад хүгжэмшэдэй хани нүхэсэлһөө дулдыдаһан хэдэн оперо, баледүүд түрэбэ. Тэдэнэй тоодо Б. Майзель Ж. Батуев хоёрой «Инаг дуранай түлөө», Л. Книппер, Б. Ямпилов хоёрой. «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэһэн баледүүд ороно. Буряад нютагай ород оронтой һайн дурааран нэгэдэһээр 300 жэлэй ойн баярта, мүн Москвада болоһон буряад литература, искусствын хоёрдохи декадада зорюулагдажа «Анда нүхэд» гэжэ Д. Аюшеевэй оперо, «Булагай эхиндэ гэжэ Б. Ямпиловай балет табигдаа һэн.

Эдэ бүхы томо хэмжээнэй хүгжэмтэ зохёолнууд тухай зорюута тогтогдобо, ушар юуб гэхэдэ, байгша һарын 29-дэ Улаан-Үдэ хотодомнай нээгдэхэеэ байгаа РСФСР-эй композиторнуудай нүүдэл заседани хадаа манай хүгжэмэй культуратай, оперо болон баледэй жанрай хүгжэлтэгэй сэхэ холбоотой. Оронойнай мэдээжэ композиторнууд ерэхээр хүлеэгдэнэ. Энэ хадаа манай арадай культурна ажабайдалда тохёолдоһон нилээд ехэ үйлэ хэрэг болоно. Нүгөө талаһаа буряад хүгжэмшэд, дуушад, соёл культурын бүхы ажал ябуулагшадай ехэхэн шалгалта ха юм. Яахадааб гэхэдэ, түс нүүдэл заседаниин үмэнэ бидэнэр, композиторнууд, өөһэдынгөө зохёолнуудые табиха, тэдэнэй зүгһөө сэгнэлтэдэ, мүн зүбшөөлдэншье хүртэхэ ха юмбибди. Тэрэ зорилгоор хоёр симфоническа программа, түгэсхэлэй концертын программа бэлэдхээбди. Гадна Ж. Батуевай «Ажабайдалай сэсэгүүд» гэһэн балет, Б. Ямпиловай «Будамшуу» гэжэ хүгжэмтэ комеди, минии «Аха дүүнэр гэжэ оперо табигдаха. Тиимэһээ айлшадайнгаа, бүхы шагнагшадай зүгһөө шүүмжэлэлдэ хүртэхэ, түһа нүлөөтэй зүбшэл абахаар бэеэ зэһэнхэйбди.

2. ЛИБРЕТТЭ ТУХАИ ЗАРИМ ҺАНАМЖА

Хэрбээ оперно театрта, соёл культурын министерствэдэ гү даа, али уран зохёолшодой холбооной үмэнэ хэдэн оперын болон баледэй либреттэ, драмын шэнжэтэй пьесэнүүдэй табигдаад байгаа гээшэ һаань, аятайл һэн. Ушар юуб гэхэдэ, тиимэ либреттэ пьесэнүүд огто үгы бшуу. Гансашье манайда бэшэ, бусадшье республиканууд мүн лэ иимэрхүү ушар байдал үзэгдэһөөр. Либреттэ бэшэхын түлөө ёһотойгоор мэргэжэхэ шухала. Оперо бэшэхынгээ урда тээ композитор өөрөө либрэттэ дээрэ хүдэлхэ гэһэн һаналые би зүбшөөдэгби. Тиимэһээл оперно драматургиингаа хүгжэлтын түсэб өөрөө зохёожо, хабаадаха нюур бүхэндэнь хүгжэлтынь шэглэл олгобол бүришье таарамжатай. Тиигээд байбал ариин, речитативай, ансамблиин, хоорой, баледэй номернуудай байра һуури шэлэгдэхэ бшуу. Удаань лэ үгэнүүдынь бэшэжэ эхилхэ хэрэгтэй.

Минии һанахада, гансал уран зохёолшод, шүлэгшэд уран үгын найруулга, шүлэгэй ая ойлгодог бэшэ, мүн хүгжэмшэдшье баһал ойлгодог бшуу. Энээгээрээ композиторнуудшье оперын либреттэ бэшэхэ аргатай гэжэ баталан хэлэхэ һаналтайб. Зүгөөр поэдэй туһаламжа хэрэггүй гэнэ бэшэб. Үнэхөөрөөшье, ородой болон баруунай элитэ ехэ оперонуудай либреттэ гол түлэб композиторнуудай өөһэдынь халуун оролдолгын ашаар бэшэгдэһэниинь нюуса бэшэ. Манай уран зохёолшод һүүлэй үедэ либреттэ бэшэнэгүй. Тэдэнэй бэшэхые хүлеэхэ болоо һаа, нилээд удаан саг үнгэршэхэ бшуу. Ушар тиимэһээ уран зохёолшодой хажуугаар композиторнуудшье энэ хэрэгтэ гарта хүлтөөрөө оролсохо ёһотой.

Үшөө нэгэ асуудал. Манай оперонууд ямар хэлэн дээрэ бэшэгдэхэ ёһотойб гэһэн асуудалаар хоёр һанамжа бии байһаар. Минии һанахада, түрэл хэлэн дээрээ бэшэхэдэ таатайшье, бэшэхэ ёһотойшьебди. Зүгөөр түрэл хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн оперын баян аялгатай, һайнаар гүйсэдхэгдэхэ ушар бага бэшэ удхашанартайень харааһаа алдажа болохогүй.

3. ТЕАТРАИМНАЙ ТВОРЧЕСКО АЖАЛШАДАЙ МЭРГЭЖЭЛ ШАДАБАРИ ТУХАЙ

Шэнэ дуу, романс гү, али оперой ари түрүүшынхеэ гүйсэдхэхэ хэрэгтэ дуушанай мэргэжэл шадабари гүн удха шанартай. Яахадааб гэхэдэ, дуунай гү, бусадшье хүгжэмтэ зохёолой удха, ая ойлгонгүй түргэн түүхэйгээр гүйсэдхэжэрхихэдэ һайн зохёол бүри танигдахаар бэшэ болотороо хубилшадаг шуу. Манай оперно театрай дуушад, хүгжэмшэд шэнэ зүйлөө, илангаяа оперо асархада халуун анхаралтайгаар хүлеэн абадаг, зүбшэлөө үгэдэг, ханамжатайгаар, творческоор партинуудаа сээжэлдэдэгынь һайшаамаар. Гэхын хажуугаар зарим нэгэ дуушад оперно хүгжэмдэ тунайша дээрэлхүүгээр хандадаг. Тиимэ байдал тэсэгдэхэ ёһогүй. Гадна режиссерой үүргэ эндэ онсолон тэмдэглэхэээр. Манай дуушад Туманов, Киреев, Моисеев гэхэ мэтэ оюун бэлигээр халима режиссернуудаар суг хамта хүдэлжэ үзэһэн гээшэ ааб даа. Тэдэнэр клавира болон партитура дээрэ бэшэгдэһэн зүйлые сээжээр мэдэдэг, шадамараар хүтэлбэрилдэг тула баранние урма зоригоор бадараажа шададаг һэн. Харин тиихэдэ зарим режиссернууд репетицидээ бэлэдхэлгүйгөөр ерэдэг, клавирадань юунэйшье боложо байһые мэдэдэггүй бшуу. Иимэ режиссернуудтай артистнаршье суг хамта хүдэлхэ дурагүй юм.

Харин шэнэ оперо гүйсэдхэхэ хэрэгтэ дирижерой үүргын сэгнэшэгүйнь ойлгосотой. Тэрэнэйл шадабариһаа оперын амжалта дулдыдадаг. Дурсаха болоо һаа, манай театрта композитор П. М. Берлинский, М. А. Бухбиндер мэтын гайхамшагта хүгжэмшэд — дирижернуудаар хүдэлһэн, буряадай оперно хүгжэмэй хүгжэлтэдэ нилээд нүлөөлһэн гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ залуу дирижер Владимир Маймескул ехэхэн хүдэлмэри ябуулна гэжэ онсолон тэмдэглэе. Манай оперын симфоническа оркестрэй амжалта тэрэнэй нэрэтэй нягта холбоотой. Үнэхөөрөшье энэ бэлигтэй коллектив һүүлэй жэлнүүдтэ гүйсэдхэхэ шанараа эрид дээшэлүүлжэ, коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхөөр болоо гэжэ һананаб, хүсэхэшье байнаб. Хүгжэмтэ драматическа театрай бии болохоһоо хойшо амархые мэдэнгүй ажаллаһан БурАССР-эй арадай артист Н. И. Маторин, БурАССР-эй габьяата артист Н. А. Хмельков гэгшэдһээ эхилээд дээдэ һургуулитай, мэргэжэл түгэс залуушуул хүрэтэрөө-хэниинь хэншье гэшэгүй — баран үндэр сэгнэлтэдэ хүртэхөөр зон. Струнна бүлэгэйнь һулые тэмдэглэнгүй гарахаар бэшэ, тэрээн тухай һайса бодожо үзэхэ, һайжаруулха хэмжээ түс театрай дирекци абаха бээ гэжэ найдалтай. Һүүлдэнь концертмейстер-пианистын тон харюусалгатай ажал тухай хэдэн үгэ хэлэхэм. Оперно болон балетнэ зүжэг табилгада тэрэнэй гүйсэдхэхэ үүргэ дирижёройхиһоо дутуугүй бшуу. Тэрэнэй хүтэлбэри, оролдолго доро дуушад партияа сээжэлдэдэг, мүлилгын хүдэлмэри ябуулдаг ха юм. Хэрбээ дуушад ехээр сэгнэгдэдэг, сэхынь хэлэхэдэ, хүндэдэшье хүртэдэг һаань, концертмейстер-пианистнуудай тоогдохогүйгөө һанадагынь гэмшэмээр. Иимэ эрхэ байдал манайшье театрта үзэгдэнэ, тиимэһээнь тэдэнэр театрта хүдэлхэ дурагүй байдаг. Нэгэ творческо коллектив һэн хойноо хүн бүхэнөө сэгнэжэ һураял.

Дээрэ манай буряад оперо, балет, тэрэнэй саашанхи хүгжэлтэ, театр тухайдаа өөрынгөө зарим тэды һанамжа бэшэбэб. Эдэ бүгэдэ бэшэгдэгшэ, хэлэгдэгшэ зүйлнүүд хуу баран арсашагүй зүб гэжэ баталха ямаршье хүсэлгүйб. Болохоёо байгаа РСФСР-эй композиторнуудай секретариадай нүүдэл заседани дээрэ энэ талаар зүбтэй, шиидхэхы һанамжанууд түрэхэ, онсологдохо байһандань һэжэг түрэлтэгүй. Харин һүүлдэнь мүнөөнэйнгөө гайхамшагта үе саг тухай, эрилтынь хангама уран һайханай ёһотой үндэр хэмжээндэ найруулан зохёогдоһон хүгжэм (оперо, балет, бусадшье жанр — хамаагүй) зэдэлүүлээл гэжэ бэлигтэй бүхы үетэндэ, бүхы соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдтэ ханданаб.

Д. АЮШЕЕВ,
РСФСР-эй искусствануудай габьяата ажал ябуулагша, композитор.

Орон дотор мэдээжэ болоһон эрдэмтэ-лесовод Леонид Вадимович Любарский Алас-Дурна зүгтэ гуша гаран жэлдэ хүдэлжэ байдаг. Ой модоной хоротод болон үбшэнтэй тэмсэхэ талаар мэргэжэлтэ тон үнэтэй 50 шахуу научна зохёол бэшэнхэй. Модые үмхирээн муудхаадаг грибынуудэй Советскэ Союз соохи эгээн томо коллекци эрдэмтэ суглуулаа. Леонид Вадимович залуушуулые ехэ анхаралтайгаар хүмүүжүүлнэ, тэрээнэй шабинар мүнөө ороной ой модоной олон ажахынуудта хүдэлжэ байдаг юм. РСФСР-эй Габьяата лесовод гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ Л. В. Любарскида РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар һаяхан олгогдоо. Зураг дээрэ: Л. В. Любарский лаборатори соогоо һууна.
(ТАСС-ай фотохронико).

Хурамхааһаа мэдээсэнэ

КОНЦЕРТ

Эндэхи 11 жэлэй һургуулиин багшанар Могойто тосхоной зондо концерт харуулба. Ород, буряад, венгер арадуудай дуунуудые дуулаа, хатар наада харуулаа.

Мүнөө багшанар аймагай уран һайханай самодеятельностиин харалгада бэлэдхэнэ. Сүлөөтэй сагтаа һурагшадтаяа хамта совхозойнгоо малшадта, механизаторнуудта концерт харуулна, лекци, хөөрэлдөө үнгэргэнэ.

ҺАЙШААЛТАЙ

Гурбадахи СМУ-гай барилгын инженер Евгений Двужилов сүлөөтэй сагтаа хара амяа харазд һуудаггүй, олондо туһатай ажал ябуулна. Тэрэ өөрынгөө ажаһуудаг гудамжын, мүн Набережна, Кооперативна, Коммунальна гудамжануудай үхибүүдые суглуулжа, тэдэндэ фото-хэрэг заана. Кружогтонь 25 үхибүүд хабаадалсана.

ВЕЧЕР

Хурамхаан һууринай интернат һургуулида химидэ зорюулагдаһан һонирхолтой вечер болобо. Тиимэ вечер 11 жэлэй һургуулидашье үнгэргэгдөө.

ХАМТЫН БАЙРА

СМУ-гай барилгашад өөһэдынгөө байха хамтын байра бариба. Энэ байрада 24 хүн орохо. Хамтын шэнэ байра ууралаар дулаасуулагдана.

Г. Бадмаев.

Уран гартай хүн

...хүниие һайн танидаг, ...ажабайдалые өөрынхиһөө ...үй мэдэдэг байхаш. Тиимэ ...гөө уран шадабаритай, ...оролдосотойдо омогөрхо...ураашажа байхаш. Мүн ...л бодолойншье сэбэр һай...нь шамда хамаагүй бэшэ ... даа.

...ба Ухнеевые үнинэй үшөө ...улида ябадагһаань мэдэдэг...нөө багсаахадаа нэгэдэхидэ ...а ябахадаа танилсаа һэн ... Үшөө заа багахан, һүбэл...үтэй, харахан нюдэндөө ... энэ хүбүүн үхибүүн нү...югоо хүндэтэй һэн.

...шье нилээдгүй үнгэрөө, ... лэ болошобо тэрэ үе. Ха...урба мүнөө тэрэл урин, ...зантай ёһоороо. Ажалша ... арюун сэдьхэлтэй хүндэ ... талашье олон.

...эн байгаагүйл даа тэрэнэй ...дал. Дайнай хэсүү жэлнүүд ...эсэгэгүй, үндэр наһатай ... үлэшэһэн хүбүүн, үшөө ...үн наһанһаа үнгэрэнгүй ..., ажал хэжэ, альганай хо... ойлгоо бэлэй. Трактор жо...одто прицепщигээр ябаа, ... гүлэгэй техникэ шудалаад, ... залуу механизатор гүүлээ ...

...һээршье даа албан сэрэ...һаа ерэжэ, гурбан жэлдэ ... ерэһэн байна. Сэхынь хэлэхэдэ, тэрэ сагта сэрэгһээ бусагшадай заримашуул саашаа боложо салин мүнгэнэй эхыень бэдэршоо һэн. Харин Пурба тиигээгүй, ажалай амта мэдэдэг, бэлэн юумэндэ сэдьхэлээ хүдэлгэдэггүй байшоо ха юм.

Тэрэ сагһаа трактор агтынгаа жолоо барижа, талаян үргэн таладаа тариянай ургасые дээшэлүүлхые оролдоо. Газар хахалжашье гү, комбайн шэрэжэ, тарияагаа хуряажашье ябахадаа миин лэ нормо, халаанайнгаа даабари дүүргэхэл гэжэ оролдодоггүй, харин шанар шэнжэ ямартайгаар хүдэлнэ гээшэбиб гэжэ шэбшэдэг байгаа. Тиимэл хадань түрэл тосхонойнь хүн зон Пурбые хүндэлдэг ха юм. Оролдосотой, саашанхи юумэндээ сэдьхэлээ табидаг, ёһотой арюун һайхан сэдьхэлтэй хадань хүндэлдэг.

Туйлаһанаараа сэдьхэлээ ханангүй, улам саашадаа эрдэм шадабаряа дээшэлүүлхые хүсэдэг. Шэнэ юумэ дары ойлгожо абахые оролдодог дээрэһээ богони болзор соо электрогагнууриин мэргэжэл эрхимээр шудалаа.

Тиимэл хадань колхозой бэлигтэ уралан нарижуулагша Дымпи Сыренович Хамагаев үнгэрэгшэ хабар Пурбэдэ сугтаа хүдэлхые дурадхаа һэн. Тиигэжэ энэ хоёр уран гартайшуул Галбайн фермэ дээрэ «Карусель» гэһэн үнеэ һааха түхеэрэлгэ табиһан юм.

Мүнөөшье Пурбын хэхэ хүдэлмэри ехэ. Теэд ажалда хатуужаһан энэ хүн сухарингүй, харин ямаршье юумые хэрэгтэйл һаань, заатагүй хэхэл байха.

Б. Машкинов.
«Восточные Саяны» колхоз, Түнхэн.

Һурагшадай туһаламжа

Үдын совхозой хонишон Цэндэмэ Гунтыповагай отарын хонид мүнөө түлэг хурьгалжа байна. Тэрэнэй отарын 400 шахуу хонид түрөө. Гараһан түлнүүдынь гарзагүй һайнаар мал болгогдожо байха юм.

Нүхэр Гунтыповагай түл абалгада Үдын найман жэлэй һургуулиин долоодохи, наймадахи классуудай һурагшад багшанар Р. Дмитриев, А. Цыдыпова гэгшэдэй хүтэлбэри доро ажаллажа, ехэ туһа хүргэнэ. Тиихэдээ амаралтын үдэрнүүдтэ, мүн хэшээлэйнгээ һүүлдэ отарада ошохоодоо хони, хурьгадыень эдеэлэлсэнэ. Тэдэнэр 80-аад хурьга абаа. Абаһан хурьгадаа һайнаар харууһална.

Н. Хазуев.

Аха дүү оронуудай һонин

Түрүү агротехникые үндэһэ болгон

— Түрүү ажахын дүй дүршэл ...бэшэхые та хүсэнэ гүт, ...бэл оронойурда талын ху...шожо, Пазарджикска округ... «Фракийское поле» гэжэ ...ай кооперативна газар та...гай ажахыда хүрэгты,— ...Болгариин газетын редакци...нда хэлээ бэлэй.

...лан хоногой үнгэрөөд байха... бидэнэр тэндэ ошожо, ажа... коллективтэй танилсаһан, ...ай түрүүлэгшэтэй, Болга...мэдээжэ болоһон агроном ...ий Георгиевтой уулзаһан ...олбди.

...надтай илдам зохидоор ...шалэлсээд, өөрынгөө альган ...хи шиигтэйшэг шорой ан...тайгаар хаража байха зуу... Георгий Георгиев гэнтэ ...жа хэлээ: манай Ивайло тос...ой юугээрээ суурхадагыень ...ээ гүт? Харгыгаар олон ...һээ суурхадаг. Пазарджик, ... городууд тээшэ, хүршэ тос...уд тээшэ ошоһон гол харгы...ай бэлшэр дээрэ тосхомнай ...ар юм.

— Поли дээрэхи энээхэн хар...үбэлэй сагта обёорхонь бэр... болодог, харин намарай ... алтарма тариян соогуур зу...даа гоё һайханаар харагда... Энэ харгыда би ехэ дура... Үхибүүн байхадаа энэ хар...ар хүл нюсэгөөр гүйгшэ ха...ша һэм, нюдарган баянай ... дээрэ батрагаар хүдэлхэдөө, ... харгыгаар ябагша һэм. Энэ ... минии ажабайдалай зам ... үгөө, юуб гэхэдэ газарта, ...ай ажалда би хододоо ...даг байгааб.

...Георгий Димитровой нэрэмжэ...үдөө ажахын академиие 1949 ...дүүргээд, түрэл нютагтаа ...оор хүдэлхэеэ бусажа ...һэм. 1959 ондо ажахын тү...лэгшээр намайе һунгажа, ...ператорнууд ехэ этигэл найдабари үзүүлһэн байна гэжэ Георгий Георгиев хөөрөө һэн.

«Фракийское поле» гэжэ ажахын гэшүүд үнгэрэгшэ жэлдэ дунда зэргээр декар бүриһөө (1 декар 0,1 гектартай тэн) 302 килограмм шэниисын ургаса хуряажа абаһан байна. 10.000 декар уһалагдадаг газар дээрэһээ дунда зэргээр декар бүриин 741 килограмм кукуруза хуряажа абтаа. Шадабаритай кукурузашан Георгий Игнатовай бригада нэгэ декарһаа 820 килограмм кукурузын орооһо хуряажа абаһан байна. Шэниисын болон кукурузын һайн ургаса абалгаар энэ кооператив республика дотороо хэдэн жэл удаа дараалуулан нэгэдэхи һуури эзэлдэг юм.

Хамагай түрүүндэ хүдөө ажахын ургамалнуудые ажахынгаа газар дээрэ бодолтойгоор, тон зүбөөр хубаарилжа, таридаг болоһон байнабди. Шэниисэ болон кукурузые тарихадаа, тон таарамжатай Марица мүрэнэй эрье шадарай газар дээрэ гү, али Ивайло тосхон шадар гэхэ мэтээр хубаарилжа таридаг байнабди.

Манай гандуу эрхэ байдалда «Висконзин», «Канзас» гэжэ сортын кукурузын гибридүүдые, «100-10» болон «ВИР-42» гэжэ манай орондо байгуулагдаһан сортын шэниисэ тарихада эгээн лэ ехэ ургаса үгэдэг гэжэ олон жэлэйнгээ дүршэлһөө бидэнэр тобшолол хэһэн байнабди. Һүүлэй жэлнүүдтэ кооперативта тарилгын болон ургаса хуряалгын хүдэлмэри улам ехээр оньһожоруулагдана. Мүнөө бидэнэр хүсэтэ техникэтэй болонхойбди. 20 ашаанай машина, 82 трактор, 8 тариянай комбайн, 4 кукуруза хуряадаг комбайн манайда бии.

Ажалаа үргэлжэдэнь оньһожоруулан бригаданууд болон звенонуудые байгуулхын түлөө түрүү хүдэлөөн хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрэнхэй, манай кооперативта дүрбэн тиимэ звено байгуулагданхай.

Агротехникын заабаринуудые тон наринаар сахиһанай, тэрэшэлэн газар уһалха тусхай гүрим тогтоожо хэрэглэһэнэй ашаар үндэр ургаса абанабди гээд Георгий Георгиев саашань хөөрөө. Наран—ургасын эсэгэ, уһан—эхэнь гэжэ арадай хошон үгэнүүд соо хэлэгдэдэг ха юм гээд энеэбхилэн байжа тэрэ нэмээжэ хэлэһэн байна. Бидэнэр намарай тарилгада бүри февраль һарада декар бүридэнь 8—10 килограмм аммиачна селитрэ тараажа, заабол нэмэлтэ тэжээл үгэдэг байнабди.

Хэһэн ажалайнь түлөө кооперациин гэшүүдые материальна талаар урмашуулха тухай бидэнэр мартадаггүйбди. Түсэбһөө гадуур продукци абаһанай түлөө гансахан лэ үнгэрэгшэ жэлдэ кооператорнуудта 140.000 левэй шагнал, 270 тонно кукурузын орооһо үгэһэн байнабди.

Хүдөө ажахын жэлэй дүн муу бэшэ байба. Хүдөө ажахын продукци абаха түсэбөө кооператив 110 процент дүүргээ. Урда жэлнүүд мэтэ кооператив 1 миллион шахуу левэй хүдөө ажахын продукци түсэбһөө гадуур гүрэндэ тушаагаа.

— Теэд энээгээр һанаагаа амарнагүйбди, бүри ехэ амжалта туйлажа болохо байна. Манай кооперативые жэшээтэ һайн, ашаг олзо ехэтэй социалис ажахы болгохо гээшэ минии хүсэл эрмэлзэлгэ болоно. Кооператорнуудай жэлэй олзо доходые хоёр дахин ехэ болгохын тулада шэниисын, кукурузын, помидорой ургасые бүри дээшэлүүлхэ, һүһаалгые нэмээхэ хэрэгтэй. Энээниие бидэнэр заатагүй туйлахабди»,—гэжэ Георгий Георгиев нэмээжэ хэлээ.

К. Орлова,
ТАСС-ай корреспондент.
Софи.

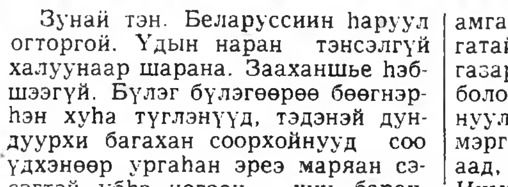

Рассказ

Мэргэн буушан

Б. Мунгонов

Зунай тэн. Беларуссиин һаруул огторгой. Үдын наран тэнсэлгүй халуунаар шарана. Зааханшье һэбшээгүй. Бүлэг бүлэгөөрөө бөөгнэрһэн хуһа түглэнүүд, тэдэнэй дундуурхи багахан соорхойнууд соо үдхэнөөр ургаһан эреэ маряан сэсэгтэй үбһэ ногоон— хуу барандаа түмэрөөр шудхагдаһан шэнги оройдоо хүдэлнэгүй. Оршон тойрон абяа аниргүй. Энэ дайдада амиды амитан үгы гэжэ һанахаар. Теэд арайшье тиимэ бэшэл ха. Таба һүрэдэгүүдэй «таас, няас» гэжэ бүглүүгээр һүрэхэнь үе үе ойрохон дуулдажа байгаа һэн. Эндэ ойрохон фронт бии гэжэ мэдэхээр. Тиимэ даа, фронт үнэхөөрөө бии —нэгэ газарта тогтошоһон фронт. Ахалагша лейтенант Рандинай ротын зарим солдадууд дайсанай хойноһоо наринаар адаглан хаража, тэрээнтэй хаа-яа буудалдана.

Тиигээд үшөө халуунай халуудуулхын хажуугаар умдаа харяаха уһан дутажа зобооно. Солдадууд ангашанхай. Зүгөөр даншье уһан үгы гэхээр бэшэ юм. Уһан яһала бии. Шүдэ хаха ташаама хүйтэн, мэлмэгэр харахан булагай уһан бии. Тээ тэндэ, модоной забһараар харагдажа байгааша соорхойн захада, үдхэн үбһэ ногоогоор бүрхөөгдэһэн гүйхэн жалга сооһоо тунгалаг сэбэрхэн булаг гарана. Гэбэшье тэндэһээ уһа асархань бэрхэтэй — дайсанай снайперта буудуулхаш. Һаянай нэгэ солдат алуулаа, нэгэн хүндөөр шархатаа, хэды хүн амһартаяа, хубсаһаяа сооро буудуулаад бусаа... Теэд гансашье уһанай хэрэг бэшэл даа. Окоп траншейнүүд сооһоо тархи толгойгоо элеэр бултайлгажа болохогүй. Бултайлгаал һаа, тэндэхэнээл тоншуулхаш... Иимэ байдалые саашадаа тэсэхын аргагүй. Түрүү лининүүдэй хоорондохи һиирэг модон соо хоргодоһон дайсанай снайперые түргэхэн һалгаха хэрэгтэй.

«Хэниие эльгээлтэйб? Хэмнай дайсанай снайперые диилэжэ ерэхэ шадалтайб? Мэргэн буушадайнгаа дундаһаа хэнииень тиишэ ябуулхамнайб?»

Эгээл иимэ бодолнууд ротын командир, ахалагша лейтенант Рандинай толгойдо ябтарна. Тэрэ нэгэ багахан блиндаж соо, полевой телефон табиһан столой ойро хүдэлэнгүй һууна. Арюун сэнхир нюдэниинь сабшалаагүй гэтэжэ, хүйтэн булагтай соорхойе зураглана. Нилээдгүй удаан иигэжэ һууһанай һүүлдэ Рандин үшөө ямаршье шиидхэбэри абангүй газаашаа гаража, траншей соогуур ябаад, лейтенант Сибирцевэй взводой байдаг ехэ блиндажда оробо.

Мүнөө үедэ траншей соогуур солдадууд үсөөн,—дайсанай түрүү лини худар хёрхоор хараһан харуулайхид лэ байна,—олонхинь халуун наранһаа тэрьелжэ, блиндаж соогоо хоронхой. Зариманиинь хайгдаагүй, монсогор монсогор хуһаар хэһэн хоёр дабхар оронгууд дээрээ хэбтэжэ, унтажа амарна хэбэртэй. Нүгөө зариманиинь һэргэлэн һууржа, буу зэбсэгээ аршана, бэшэг бэшэнэ, хубсаһа хүнараа хадхана. Мүнөө дээрээ юрэдөөл амгаланшаг үетэй, абяа анир багатай байгаа бэлэй. Фронтын нэгэ газартаа тогтошоходонь тиимэрхүү болодог ха юм. Хоёр талаһаа тагнуулшадай нюуса далда бэдэрэлгэ, мэргэн буудагшадай шэмээгүйхэн аад, аюултай шанга тулалдаан... Иимэ үедэ хорото дайсан үхэр буу, миномедуудаа балайшье наяргадаггүй, траншей блиндажууд соогоо даб дээрэ амидыгаар хорошоод лэ хэбтэдэг. Мүнөө манайхиншье ехэ добтолго сохилтодо бэлдэжэ, томо буу зэбсэгээ ехээр абяа гарганагүй. Иигээд удангүй үхэр буу, «катюшануудаа» газар, тэнгэриин ниилэһэн мэтээр, шэхэ дүлиирмээр нэергэжэ, шунахайрһан дайсадта үхэлэйнь «хүгжэмые наадажа» үгэхэнь. Иимэ хүгжэмэй зэдэлээн доро манай сэрэгүүд урагшаа түргэн дабшажа, хас тамгата, харата муухай нохосуудые түрэл һайхан газар дайда дээрэһээ намнахань. Намнаха сагынь ойротоол. Дайгаа даража, даагаяа һүүлдэхэ сагынь дүтэлөөл! Харин мүнөө... Мэргэн буушан Цырендоржо Ламханов өөрынгөө туһалагша Сергей Шабалинтай орон дээрээ зэргэлээд, юушьеб хөөрэлдэжэ һууна. Ехэл эжэлшэһэн хоёр. Нилээдгүй олон дайсаниие хамтадаа хороогоо. Эдэшни хэдэн хоногой саана полкын командирай захиралтаар ондоо участогта ошожо, дайсанай нэгэ һөөл нэтэрүү, һөөл мэргэн снайперые үгы хээд, үнгэрөөшэ, үдэшэлэн һөөргөө бусажа ерээ бшуу... Тэрэ саанань ротын тагнуулшадай дундаһаа хоёр-гурбан солдат харагдана. Бэшэниинь һүниндөө дайсанай ара талаар ябажа ерээд, мүнөө блиндаж соогоо амарбжа байна... Юрэдөөл ахалагша лейтенант Рандин ротынгоо солдадуудые дууһыень шахуу нэрэ обогоорнь, нюураарнь таниха, дайшалхы, баатарлиг ябадалаарнь мэдэхэ болонхой. Эгээл тиимэһээ Ламханов Шабалин хоёрые харахадаа ахалагша лейтенант гэнтэ нэгэ юумэ һанаандаа оруулба ха, аали нам гэшхэдэлээр ойронь ошобо. Тэдэнь комротоёо харан сасуу һагдигад гэлдэн хүл дээрээ бодоодхибо.

— Һуугты, һуугты. Амаржа байна гүт?

— Тиигэнэ даа, нүхэр ахалагша лейтенант.

— Зай, зай. Ехэл һайн гээшэ. Бэрхэтэй хүшэр ажалай һүүлдэ амарха хэрэгтэй...

— Удангүй ан бун гэжэ, амгалан ажалдаа орохо зон бэзэбди.

— Дайсанаа дараад...

— Тиимэ даа, дайтаа даража, даагаяа һүүлдээд. Тэрэ сагнай ойротобол аа гү...

— Тон зүб. Хаанашье байгаа һаань, харата дайсаниие үгы хэхэ хэрэгтэй. Харагдахашье һаань, харагдахагүйшье һаань... — гээд ахалагша лейтенантнь абяагүй болошобо.

Мэргэн буушад нюур нюураа харалсаадхиба — комротонь сохом лэ нэгэ юумэ хэлэхэ, нэгэ захиралта үгэхэ гэһэн хэбэртэй. Тэдэнэр эндүүрээгүй, ахалагша лейтенант саашань шэрүүбтэр хоолойгоор үргэлжэлбэ:

— Таанарай ондоо участогта ошоһон хойно эндэмнай нэгэ бузар дайсан бии болоод, амар заяа үзүүлнэгүй. Һөөл мэргэн снайпер, золигшни! Траншей окоп сооһоо тархяа бултайлгахаар бэшэ болоо. Иимэ байдалые зогсоохо хэрэгтэй. Та хоёрто найданаб. Зүгөөр ехэл болгоомжотой ябаарайгты.

— Дууланаб! — гээд Цырендоржо Ламханов түрүүн гүйжэ бодобо. Хойноһоонь мүн Сергей Шабалин бодоодхибо. Тэдэ хоёр мэнэ гэһээр гүйлдэжэ ошохоёо байһан шэнги һанагдаа һэн. Рандин үлэ мэдэг энеэбхилээд, тэдэниие һөөргэнь һуулгаба:

— Яараха юумэтнай үгы. Һүни болгоод ошохот. Лининүүдэй хоорондо орожо, дайсанай снайперые ара талаһаань бэдэрээ һаатнай дээрэ. Урдаһаань бэдэрээд ядаабди. Олоогүйбди, мүнөө хүрэтэрөө олоогүйбди... Хуһанай үдхэн намаа соо хоргодоод, яашье харагданагүй, золигшни... Зай, амарыт даа, хүбүүд. Һайса амараад, һүниндөө ошоно бэзэт. Санчастьһаа ерэхэдэнь, взводойгнай командирта хэлэхэб... Амжалтатай ябажа ерээрэйгты.

...Цырендоржо Сергей хоёр буу шуугаа аршажа, түхеэржэ һуугаад, аргаахан хөөрэлдэнэ.

— Сергей, а Сергей. Ши юун гэжэ бодоноош? Дайсанай снайпер һүни болохолоор һөөргөө бусана гээшэ гү?... Али... али үглөөгүүр болотор тэндээ хорожо хэбтэнэ гү?... — гэжэ Цырендоржо бодолгото болон дууигарба.

— Хари, бү мэдыш, Цырендоржо... Харанхы болгоод, һөөргөө бусанал аа гү... Тэндэшни ойрохон хаям даа. Зуу-зуун табин метр, — гэжэ ород нүхэрынь харюусаба.

— Тэрэ бүлэг хуһанһаа тэдэнэй түрүү лини хүрэтэр зуун табин метр гэжэ гү?

— Тиимэ даа, тэрээнһээ дээшэ бэшэ байха.

— Нээрээшье тэрээнһээ дээшэ бэшэ аабза... Тиигээд үглөөгүүр үүрээр һөөргөө бүлэг хуһандаа ерэжэ хоргодоно ёһотой...

—Тиигэжэшье болохо. Үгышье һаа...

—Үгышье һаа?.. — Цырендоржо нүгөөдынгөө нюур алдангүй хараад һууна. Нүхэрэйнь толгойдо баһа нэгэ ондоо бодол ороһон янзатай.

— Үгышье һаа, — гээд нүхэрынь тамхинайнгаа утаа багаханаар үлеэсэгээн, саашань хөөрэбэ, — дайсанай «хүхыдэ» халуун хоолыень нэгэ амитан асаржа үгэнэ бэшэ гү?..

— Нээрээ! Магадшьегүй...

— Тиибэ яабашье һаань, юрэдөөл дайсанай «хүхые» ара талаһаань гү, али хажуу талаһаань бэдэрээшэмнай дээрэ ха.

— Зүб лэ хэлэбэш. Өөрөөшье олдоогүй һаань, хоол асарһан солдат тэрэниие олгохо бшуу. Юрэдөөл тэрэ бүлэг хуһанай саана гаража үзээылши даа, Сергей, — гэжэ Цырендоржо шаргал нюдөөрөө энеэбхилэн, хүхюунэээр дуугарба.—Ахалагша лейтенантмнай яабашье зүб хэлээл байна...

Иигэжэ хөөрэлдэһэнэй һүүлдэ тэдэ хоёр шинельнүүдээ дороо дэбдеэд, арынгаа сумкануудые дэрлээд, унтахаяа хэбтэбэд—ехэнхидээ һүниин зоргоор хэгдэдэг дайнай хүшэр хүндэ ажалда диилдэхэгүйн тулада, хорото дайсаниие урагшатайгаар үгы хэхын тулада ойро зуурашье һаань унтажа амарха хэрэгтэй.

...Үдэшын улаан наран зурагар ута гэрэлнүүдые хаяһаар модоной саатуур шургаба. Һэрюухэн һэбшээн хүдэлжэ, хуһанай набшаһад аргаахан шэбэнэлдэнэ, үбһэ ногоон дүмүүхэнээр долгилно, һоно батаганын дүүеэн номгодоно. Уданшьегүй боро хараа таһаржа, харанхы болобо.

Энэ үедэ лейтенант Сибирцев — взводой командир — мэргэн буушадайнгаа ойро ошожо, аалиханаар хамсыһаань татаба:

— Зай, хүбүүд, ябахаар болоо. Түхеэрэгты...

Мэргэн буушад һуга харайлдан бодоод, шамдуухан түхеэржэ оробо. Тиихэ һамбаандань лейтенант аргаахан дуугаржа, һанаагаа зобон захина:

— Зай, хүбүүд, амарба гүт?.. Эртээнһээ ябажа, газараа хороогыт даа. Зунай һүни богони. Нэгэ таатай далда газар оложо, бэеэ нюутартнай нилээдгүй саг ошохо. Ойлгод гэжэ ябаарайгты, дайсанай «хүхын» нюдэн хурса...

Үнишье болонгүй мэргэн буушад ногоо эреэн субануудаа хэдэрээд, буу шуугаа абаад, блиндажһаа гараба. Траншей соогуур хажуу тээшээ тиимэшье холо ябангүй, эрмэг дээрэнь гүйлдэжэ гараад, һүниин бараанда һүрөөтэйгөөр барбайлдаһан томо томо хуһадай хоорондуур бухылдэн, сүмөөхэнөөр гэшхэлэлдээд, харагдахаяа болин ябашаба...

Сергей Шабалин нүхэрһөө гээгдэнгүй урагшаа дабшахые, оройдоо абяа шэмээгүйгөөр ябахые оролдоно. Гэбэшье хүл доронь хатанхай мүшэр хаа-яаха хухараад лэ орхино. Харин Цырендоржын хүлдэ гэшүүһэ мүшэр дайралданагүй юм гү, юрэдөөл нүхэрынь миисгэй шэнги шэмээгүйгөөр ябана. Тэрэнэй ябаһан газарта нэгэшье мүшэр хухарнагүй, нэгэшье модоной намаа дайрагданагүй. Нүхэрэйнгөө абяа анир гаргангүй, иимэ сүмөөхэнөөр ябадагыень Сергей Шабалин үнинэй гайхахаяа болиһоншье һаа, дахин дахин ээлүүдгүй гайхадаг юм. ««Яагаад иимээр ябажа шаданаб? Ямар шэмээгүйгөөр ябанаб! — гэжэ Сергей мүнөөшье һанаандаа гайхаад абана. — Нээрээшье бараг ангуушан байгаал байна. Эсэ ёһоороо дайсанай хажууданшье ошоо һаань дуулахагүйл даа...»

Манайхинай түрүү линиин байһан һиирэг хуһа модон түглэ дууһажа, саашаа үхэр буугай һомондо. дээрэһээ хаяһан бомбодо зай забһаргүй нүхэлүүлһэн хооһон тала болошобо.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

Түрүүшын үдэр 10 мянган спортсмен хабаадалсаа

Һайндэр бүхэндэ городой ажалшадай суглардаг, сэнгэдэг Революциин талмай энэ үдэр бүришье ехэ хүлгөө, шаг шуулатай... Улаан-Үдэ городой ажалшад—Советскэ, Октябрьска, Железнодорожно районуудай түлөөлэгшэд колонно колонноороо алхалалдажа, Улаан тугаа намилзуулhаар талмай дээрээ сугларжа эхилнэ. Үглөөнэй хэды хүйтэн байбашье, хүн зон ерэжэл ерэжэл байба. Уданшьегүй үглөөнэй 11 час боложо, городой спортын бүлгэмүүдэй жагсаалда бэлэн болоhон тухай мэдээсэл ДОСААФ-ай республикын комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Издебский КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр Раднаевта элидхэнэ.

—Хүндэтэ спортсменүүд! Совет Арми болон Далайн-Сэрэгэй Флодой һайндэрөөр таанадые амаршалаад, мүнөөдэрhөө спортын техническэ зүйлнүүдээр эхилхэ спартакиадада амжалта түйлажа, Буряад ороноо суурхуулхыетнай хүсэнэб,— гээд, нүхэр Раднаевай хэлэхэтэйнь зэргэ, нэрьемэ альга ташалган талмай дүүрэн зэдэлнэ.

Хэнэйшье мэдэhээр, манай республикада хүмүүжүүлэгдэhэн 40 гаран шамбайшуул спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна. Тиихэдэ дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоhон шадамар бэрхэ спортсменүүд—олимпиин нааданай чемпион Владимир Сафронов, мүн энэ наадаанда хабаадалсаhан Велингтон Баранников, классическа барилдаагаар дэлхэйн чемпион болоhон Геннадий Сапунов, мэргэн буудагша Ефим Хайдуров болон бусадай нэрэ обогууд залуу спортсменүүдые улам һайн, эрхим амжалта тээшэ уряалдаг ха юм.

—Республикымнай олон түмэн спортсменүүд бэеынгээ махабад һайжаруулхын тула спортдо эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, һайн үрэ дүн түйладаг байна. Жэшээнь, манай мэргэн буудагшадай команда Федераци, Зүүн-Сибирь болон Алас-Дурнэ зүгэй зонодо түрүү һуури эзэлхын түлөө жэл бүхэндэ болодог мүрысөөндэ шалгаржа, Федераци дотороо суурхадаг болоо. Мүнөө мэргэн буудалгаар спортын долоон мастертай болоhон байнабди. Мэргэн буудагшадай мүрысөөндэ үбгэн, залуугүй олон спортсменүүд хабаадалсадаг болоо,—гэжэ митинг дээрэ үгэ хэлэhэн спортын мастер Петр Николаев хэлээд, һонирхолтой энэ мүрысөөндөө һайн амжалта түйлахыень эндэ сугларагшадта хүсөө.

1952 онhоо хойшо спортын һонирхолтой зүйл—радистын кружогто һуралсажа, нэгэдэхи разрядтай болоhон Нина Старцева үгэ хэлэхэдээ, залуушуулые радист-спортсменүүдэй кружогто һуралсахыень хүсэhэн байна.

Авиамоделистнүүдэй дунда болодог мүрысөөндэ шалгаржа, республикын таба дахин, хоёр удаа зонын чемпион болоhон Александр Ермолаев авиамоделистнүүдэй түйлаhан амжалта тухай богонихоноор хөөрэжэ үгөө. Удаань эндэ сугларагшад городой талмай, стадионуудта, үзэсхэлэн гоё байгаалитай хадада ошожо, сана, коньки, мотоциклаар урилдаа үнгэргөө.

Автомобиль жолоодогшодой дунда бэрхэшээлнүүдые дабалгатайгаар мүрысөөн Соведүүдэй талмай дээрэ болоhон байна. «Волга» маркын машинаар мүрысэгшэд соohoo жолоошод Григорий Рязанцев, Павел Лаптев, Анатолий Протопопов гэгшэд түрүү һуури эзэлбэ.

Совет Арми болон Далайн-Сэрэгэй Флодой һайндэрөөр дашарамдуулан эхилhэн спартакиадын түрүүшын үдэр Комушко тосхон шадар городой предприяти, эмхи зургаануудай 11 команда санаар урилдаhан, «Динамо», Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадионууд дээрэ эдиршүүл хоккей наадаhан, профессионально-техническэ хоёрдохи училищиин байшан соо классическа барилдаан, эхэнэрнүүдэй баскетбол наадалган болоhон байна. Энэ үдэр мүрысөөндэ хамтадаа арба мянгаhаа дээшэ спортсменүүд хабаадалсаа.

Б. Цыремпилов.

Лавсан утаhан

Хэдэн арбаад машина нэгэ жэгдээр, нэгэ хэм соогоо хүдэлнэ. Мүнгэтэн ялаганаhан утаhан заха забигүй һубигдана. Тэрэ утаhан хүнэй үhэнhөө хэды дахин нарихан. Оройдоо нэгэ грамм ээрэмэлынь гурба мянга шахуу метр утатай байдаг.

Энэ хадаа лавсан утаhан—эд бүд нэхэдэг промышленностьда шухала хэрэглэгдэхэ түүхэй эд. Тэрэнние гайхамшагта утаhан гэжэ дэмы нэрлээгүй байха. Лавсанhаа эрхим эд гаргагдадаг. Тэрээгээр нэхэгдэhэн эд бүхэ, хүнгэн, гоё байдаг юм. Лавсанай утаhаар нэхэгдэhэн эдээр эрэшүүлэй костюм, эхэнэрэй плати, дотор хубсаhа, ковёр болон бусад олон янзын зүйлэй эд бүд бүтээн гаргадаг байна.

Лавсан хубсаhан уршыдаггүй, нороходоо гэмтэдэггүй. Эрэ хүнэй костюм оёходо оройдоо хахад килограмм утаhан гаргашалагдадаг юм.

Лавсан техникэдэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Шэлэй шанар һайжаруулнабди

КПСС-эй Центральна Комитет химиин промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ асуудалда онсо анхарал хандуулаа. Энэ хадаа арадай ажахыда хими үргэнөөр нэбтэрүүлхэ арга олгоно.

Сонхын шэл хадаа барилгада хэрэглэгдэхэ шухала материал. Тэрэниие бүтээн гаргалгада химиин орёо нарин арга хэрэглэгдэнэ. Шэл гаргалгада хэрэглэгдэдэг түүхэй эд, материал химическэ элдэб бүридэлэй холисотой байдаг. Тэдэнь—кварцева элhэн, натри сульфат, кальцинированна содо, шулуу нүүрhэн, избёосхын шулуун, содо-поташна холисо болоно. Эдэ материалhаа шэлэй шихтэ бүридүүлэгдэдэг байха юм. Шихтые шэл хайлуулдаг пеэшэн соо тон халуун охитой галда хайлуулхада хэдэн арбаад орёо нарин химическэ реакци боложо, тэрэнэй эсэстэ унжалданги шэл бии болодог. Тэрээнhээ сонхын шэл гаргагдана.

Шэлэй химическэ бүридэлые

зүбөөр тааруулаад байхада, тэрэнэй шанар хараа байса һайжарна. Тиигэжэ шэл эбдэрсэгүй бэхи, гэрэл үгэсэ ехэтэй, дулаа барисатай байдаг гээшэ.

Үнгэрhэн жэлнүүдтэ шэл бүтээхэдээ, гансахан байгаалиин түүхэй эд хэрэглэдэг байгаабди. Стерлитамакска химиин комбинат үргэдхэхэтэйгөө хамта, манай завод урдань Михайловска нуурhаа абтадаг шанар муутай байгаалиин содо хэрэглэхэеэ болижо, химиин промышленностиин продукци бологшо шанар һайнтай стерлитамакска содо хэрэглэдэг болоо. Юуб гэхэдэ, Михайловскын байгаалиин содо шэл гаргалгада хоротой, сэбэр бэшэ холисотой юм. Шэлдэ ородог бодос болохо углекислэ натри бага —65 процент хүрэтэр байдаг hэн. Тиихэ тиитэр стерлитамакска содын углекислэ натри 98—99 процент болодог байна. Тэрэнь нэгэшье хоротой холисогүй.

Завод стерлитамакска содо хэрэглэхэтэйгээ хамта суперфосфатна үйлэдбэриин үлэгдэл болохо кремнефтористо натри хэрэглэнэ. Кремнефтористо натри хадаа ванна пеэшэнэй үлүүсэ халуун бэшэ байхада шэл хайлуулгые нилээд түргэдхэнэ. Шэл хайлуулгын үлүүсэ халуун бэшэ байлга түлишэ алмахаhаа гадна, пеэшэнэй хүдэлхэ сагые һунаана. Шэл хайлуулгада стерлитамакска содо хэрэглэлгэ, кремнефтористо натри ашаглалга пеэшэнэй бүтээсые 11,5 процентээр дээшэлүүлээ. Тэрэнь сонхын шэл гаргалгые 1963 онойхидо орходоо 100000 квадратна метрээр ехэдхээ гэхэ гү, али жэл соо нэмэлтэ 50 вагон продукци үгэхэ арга олгоhон байна. Тэрэшэлэн шэлэй шанар эли бодо һайжараа.

Партиин Центральна Комитедэй декабриин Пленум химическэ наукын түйлалтануудые бодото хэрэг дээрэнь нэбтэрүүлхэ ябадалда байhан дутагдалые зайсуулха зорилго табиhан байна. Шэл шэнжэлхэ институдай хэhэн шэнжэлэлгын үндэhөөр заводнай шэл гаргадаг шихтэдэ шэнэ материал—содо-поташна холисо хэрэглэхэ гэжэ шиидээ. Иимэ холисо хэрэглээд байхада, машинын хүдэлхэ саг нэгэ хахад дахин дээшэлбэ.

Шэлдэ калиин окисуудай бии байлга шэлэй хайламалые унжалданги уян болгожо, машинада түргэн хүдэлхэ арга олгоо. Шэлдэ содо-поташна холисо оруулаад байхадамнай машина бүхэнэй сүүдхын дунда зэргын бүтээсэ 400 квадратна метрээр дээшэлбэ. Тиигэжэ шэлэй шанаршье һайн болгогдоо.

Шэлэй шихтэдэ химическэ продукци—содо-поташна холисотой зай оруулаад байhан сагhаа хойшо заводой бүхы дээрээ жэл соо гаргаха продукци 1 миллион 144 мянган квадратна метрээр ехэ болгогдоо.

Заводой химическэ лаборатори химиин промышленностиин үлэгдэл—ангарай сульфадай шанар һайса шэнжэлэн шалгаа. Тэндэхи сульфат байгаалиин сульфадта орходоо һураггүй һайн шанартай байна гэжэ тодорхойлогдоhон байха юм. Хэрбээ байгаалиин сульфадай гол бодос болохо — сернокислэ натриин 86—90 процент байхада, ангарай сульфат 99 процентhээ үлүү тиимэ бодостой байгаа.

Мүнөө заводнай шэл хайлуулгада аральска байгаалиин сульфат хэрэглэхэеэ болижо, химическэ промышленностиин үлэгд... ангарай сульфат амжалтата... ашагладаг болоо.

Шэл хайлуулгада ан... сульфат хэрэглээд байхада, хайлуулдаг пеэшэнэй бүтээсэ... процентээр дээшэлжэ, шэл... галгые жэл соо 90 мянган к... ратна метрээр ехэ болгохо... олгоо. Мүнөө үедэ шэнэ сост... цехэй ашаглалгада оруула... байхада, байгаалиин түүхэй... полевой шпадай оронда са... (алюмини) үйлэдбэриин хим... скэ продукт болохо алюми... гидрат окисуудые хэрэглэхэ... манай лаборатори дурад... Тэрээниие ашаглан хэрэг... байхада, түүхэй эд гаргашал... дахин хороогдохо байна. Т... лээр заводой шэл хайлуулдаг... на хоёр пеэшэн жэл соо ... мянган түхэригэй алмалта... зэргэтэй болоно.

Ехэ хими байгуулга хадаа... мышленностиин олон һалб... нуудта, тэрэ тоодо шэл үйл... рилгэдэ шухала түүхэй эд а... тайгаар хэрэглэхэ арга олгоо.

А. ГАЛОЧКИНА, шэлэй заводой химическ... лабораториин начальни...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **(зүүн гар... лабораториин хүдэлмэрил... А. А. Трофимова, Тамара Лон... гэгшэд ажалдаа.**

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Хилын саанаhаа

Хани халуун угталга

ГАВАНА, февралиин 22. (ТАСС). Америкын түрмэдэ һууужа байхадаа, ехэ оронойнгоо нэрэ хүндые эрэлхэг зоригтойгоор хамгаалhан Кубын загаhашадые угтахын тулада Гаванын портдо Кубын ниислэлэй олон түмэн хүн зон үсэгэлдэр сугларaa.

Премьер-министр Фидель Кастро сугларагшадай үмэнэ тобшо үгэ хэлэхэдээ, патриодуудай эрэлхэг зориг гаргаhанда һанаалаа ханаги байhанаа элирхэйлэн мэдүүлээ. Революционно правительствын экономическа түсэбүүд тухай өөрынгөө үгэ соо тогтохо зуураа, эдээ хоолой зүйлнүүд орон дотор ойрын жэлнүүдтэ бүри элбэгээр гаргагдаха гэжэ Фидель Кастро зааhан байна.

Кубын загаhа агналгын судна-нуудай ерэhэнэй һүүлээр портын байшан соо пресс-конференци болоо. Бүхы оронуудай ашаглаха эрхэтэй уhан соо загаhа агнажа байhан Кубын судануд яажа баригдаhан байгааб, эдэ суднануудай экипажда Америкын засагаархидай ямараар хандаhан тухай патриодууд конференциин үедэ журналистнуудта хөөрэжэ үгөө.

Социализмын замаар

ГАВАНА, февралиин 22. (ТАСС). «Хэрбээ бидэндэ империалистнуудай добтолон ороо haань, Илайя-Хирондо Кубын арадай баатаршалга гаргаhан шэнгеэр али бүхы ээрхэг добтолгодо эсэргүүсэлтэ үзүүлхээр Занзибарай бүхы арад бэлэн байна гэзд, Занзибарай болон Пембын Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй болон оборонын министр Абдуррахман Мохаммед Пренса Латина агентствын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

Кубын революци Африкада ехэ нүлөө үзүүлнэ. Юуб гэхэдэ, бишыхан орон бологшо Куба империалистнуудта сохилто үгэжэ шададаг гэжэ Африкын арадууд харадаг байна гээд, А. Мохаммед хэлээ.

Занзибарта империалистнуудай зэбсэгтэ добтолго хэхэ аюулай тохёолдоод байхада, Советскэ Союз уридшалан һануулга хэhэн байна. Энэнь «манай арадта бүри ехэ этигэл зориг түрүүлээ» гээд, гадаадын хэрэгүүдэй болон оборонын министр үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Занзибарай болон Пембын Арадай Республика социалис замаар дабшан ябана, Африкын оронуудтай харилсаа холбоо байгуулха, социалис гүрэнүүдтэй барисаагаа бэхижүүлхэ политика бэелүүлнэ гээд, Абдуррахман Мохаммед хөөрэлдөөнэйнгөө түгэсхэлдэ мэдүүлээ.

Амжалтатай туршалга

ЛОНДОН, февралиин 22. ТАСС-ай корреспондент А. Меликян иигэжэ дамжуулна:

Замбуулинай дайда соогуур тон богони долгин дээрэ уласуудай хоорондын бүри холын радио холбоо барисаа байгуулха талаар Советскэ Союзай, США-гай болон Англиин эрдэмтэдэй анха түрүүн хамтадаа бэелүүлhэн туршалгын түрүүшын сеанс февралиин 21-дэ Гринвичскэ сагаар 22 час 58 минутада (февралиин 22-то Москвагай сагаар 1 час 58 минутада) эхилээ.

Англиин Джодрелл-Бэнк гэжэ радио-астрономическа обсерватори Америкын «Эхо-2» гэжэ хэмэл одые хэрэглэн, Зименкэдэхи Горьковско университедэй обсерваторитой радио холбоо байгуулаа.

Сеанс 12 минутын турша соо амжалтатайгаар үнгэрөө гэжэ Джодрелл-Бэнк гэжэ обсерваториин директорэй туhалагша г-н Лэсселс ТАСС-ай Лондондохи отделенидэ мэдээсэhэн байна.

СССР-эй Науканuудай академиин болон США-гай Аэронавтикын болон замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар национальна управлениин хоорондо баталагдаhан хэлсээнэй ёhoop иимэ туршалга хэгдээ.

Шэнэ хэлсээн баталагдаба

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 22. (ТАСС). Палм-Спрингстэ (Калифорни штат) мүнөө ошоод байhан США-гай гүрэнэй секретарь Д. Раск хадаа СССР США хоёрой хоорондохи культурна холбоон тухай Москвада мүнөөдэр хэлсээнэй баталагдаhые һайшааhан байна. Палм-Спрингстэ США-гай болон Мексикын президентнүүдэй хоорондо хэлсээн боложо байнхай гээд, АП агентство мэдээсэнэ.

«Шэнэ хэлсээн һүүлшын зургаан жэлэй турша соо хэгдэhэн амжалтатай туршалгануудта үндэhэлнэ, тиигээд элдэб һалбаринуудай талаар, тусхайлбал искусствын, наукын, техникын болон гэгээрэлэй талаар бүри туhатай холбоо барисаанууд улам үргэдхэгдэжэ байна» гэжэ Раск мэдүүлээ.

Энэ хэлсээнэй ёhoop, хараалагдаhан хэмжээнүүдые бэелүүлгэ хоёр оронoй бүри һайнаар үгэеэ ойлголсолгодо, харилсаагаа һайжаруулгада туhалха гэжэ батаар этигэжэ байhанаа гүрэнэй секретарь элирхэйлэн мэдүүлээ.

Японой социалис партиин съезд

ТОКИО, февралиин 22. ТАСС-ай корреспондент А. Бирюков иигэжэ дамжуулна: Японой социалис партиин—оронoй тон томо оппозиционно партиин 23-дахи ээлжээтэ съезд мүнөөдэр эндэ нээгдээ.

Съезд хадаа 1964 ондо хэгдэхэ ябуулгануудай программые баталха, партиин хүтэлбэриие шэнээр һунгаха байна.

Съездын хүдэлмэри гурбан үдэрэй турша соо үргэлжэлхэ.

Исэнгын найман жэлэй һургуулида

ХИЗААР ОРОНОО ШЭНЖЭЛЭГШЭД

Эндэхи һургуулиин һурагшад хизаар оронoo шэнжэлхэ гэжэ эрид шиидэнхэй. Тиимэ зорилгоор «Эдир аяншадай клуб» бии болгоо. Клубайнь правлени 5 хүнhөө бүридэнэ. Урда тээнь нютаг соогуураа үнгэргэгдэhэн аяншалгануудые согсолоод, саашанхи хараа түсэбөө баталаа. «Манай нютаг» гэhэн журнал гараха.

ЭДИР ФОЛЬКЛОРИСТНАР

«Исэнгын долгинууд» гэжэ эдир бэшэгшэдэй нэгэдэл Исэнгын һурагшадай дунда нилээд мэдээжэ болонхой. Энэ нэгэдэлдэ эдир фольклористнуудай таhаг бии. Тэдэнэр арадай аман зохёол, илангаяа таабари, оньhон үгэнүүдые суглуулдаг (энэ талаараа Исэнгын буряадууд нилээн баян юм). 6-дахи «А» классай һурагша Бадма-Ханда Батуева эдэбхеэрээ онсо илгардаг. Тэрэнэй суглуулhан 20-ёод шахуу уран хурса, удхаар гүнзэгы оньhон үгэ болон таабаринууд «Исэнгын долгинууд» гэжэ бэшэмэл журналай хуудаhанда хэблэгдээ hэн.

Ц. Дондогой.

АГЫН ҺОНИ

КОЛХОЗООРОО—ШЭНЭ МҮРЫСӨӨНДЭ

Коммунис ажалай колхозой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө эхилhэн мүрысөөндэ Хара-Шэбэрэй Кировэй нэрэмжэтэ колхозойхид область соогоо эгээн түрүүлэн оролсоhон юм. Хара-шэбэрэйхидэй жэшээгээр Урда-Агын сельсоведэй «Мир» колхозой гэшүүд мүн лэ коммунис ажалай колхозой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэжэ эхилбэ.

УРГАСАЯА ЗААБОЛ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Партиин Центральна Комитедэй декабриин ба февралиин Пленумүүд газар тариалангай ургаса дээшэлүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулна. Округой ажахынууд газар тариаланда хими үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, полинуудые уhалдаг болохо талаар энэ жэлhээ ехэ хүдэлмэри ябуулжа эхилхээр хараалба.

Агын управлениин колхоз, совхозууд 1964 ондо 600 тонно минеральна үтэгжүүлгэ полинуудтаа оруулха байна. Энэ үедэ ажахынууд минеральна үтэгжүүлгэнүүдые абажа байна, агрономууд болон тариан ажалай бусад хүдэлмэрилэгшэд өөhэдтөө агрохимическэ лабораторинуудые байгуулна, газарай хүрьhэ шэнжэлжэ карта зохёоно. Хаа хаа... агрохимическэ кружогууд э... хэгдээ.

Ага, Онон, Элеэ, Хойт... болон бусад голнуудhаа ... һубагуудые татажа, газар ... лалга мүнөө жэлhээ ябуул... ха.

ХИМИДЭ ЗОРЮУЛАГДАhАН ВЫСТАВКЭ

«Ехэ химидэ семафор нээ... бэ» гэhэн выставкэ хизаар о... шэнжэлхэ окружной му... нээгдэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай декабри... февралиин Пленумүүдэй таб... зорилгонуудтай дашарамду... округой хүдөө ажахыда хим... гэнөөр нэбтэрүүлжэ, баян ур... хуряажа абаха зорилго, тус... тус выставкэдэ харуулагда...

ОЛОНИИТЫН ХҮСЭЛӨӨР

Агада арадай филармони ... гуулхые ажалшад үнинэй хү... юм. Энэ һайн үүсхэл һаяша... лүүлэгдэбэ. Шэнээр эмхид... hэн филармониин составта ... багшанарай училищиин ор... бусад арадай хүгжэмэй орк... нүүд, мүн эндэхи арадай д... ансамбль, пионернүүдэй д... хоёр ансамбль, уран гоёор з... уншагшадай бүлэг, Ага тос... нэгэдэхи һургуулиин хатар... бүлэг оруулагдаа.

Үнгэрэгшэ жэлэй турша... лармониин артистнууд округ... колхозуудаар айлшалжа, ... сэдьхэл хүдэлгэмэ һайхан ... табиhан байгаа. Шэнэ жэлд... лармониинхид эршэ бэлигтэ... хүдэлжэ оронхой.

Д. Санданов.

Ганс Крюгерэй албан дэбжэлтын эсэс

Ганс Крюгер шэнгеэр албандаа дэбжэлтэтэй ябажа, һүүлэй үдэрнүүд хүрэтэр элдэб дээдэ тушаалнуудые ээлжэ байhан хүн Бонндо хомор юм. 1957 онhоо хойшо тэрэ—бундестагай депутат. Хойто жэлэйнь эсэс багта тэрэ Баруун Германидахи «Газааншалуулагшадай холбооной» түрүүлэгшэ байhан. Энэнь бүхы тэрэ багай «нютаг нэгэтэнэй холбоонуудай» хүтэлбэрилхы орган мүн. 1960 онhоо Ганс Крюгер ФРГ-гэй хүтэлбэрилхы парти болохо христианско-демократическа союзай правлениин гэшүүн, мүн тэрэнэй парламентска һалбариин президиумэй гэшүүн байhан гэхэ.

Крюгерэй хүтэлбэрилжэ байhан тэрэ «нютаг нэгэтэнэй холбоонууд» Баруун Германида тон ехэшье, мүн аюултайшье хүсэн болоно. Солдадуудай союзууд гэжэ нэрлэгдэдэг тиимэ бүлгэмүүдтэй хамта эдэ «холбоонууд» Бонндохи хархис этэгээдүүдтэ хэрэгтэй үhөөгөө нэхэгшэдые хүмүүжүүлэн бэлдэдэг байха юм. Гансал судетскэ немецүүдэй «нютаг нэгэтэнэй холбоондо» 350 мянга шахуу хүн оролсоно.

Эдэ эмхинүүдэй олон һалбарита аппарат ехэнхидээ эдэбхитэй гитлеровецүүд байhан зонhoo бүридэдэг. Тиин тэдэнэр үhөө нэхэлгын жагшүүритэ идхалга нэбтэрүүлдэг байха юм. Тэдэнэй мэдэлдэ 350 газетэ болон журналнууд, бүхы дээрээ 2 миллионhoo үлүү хэhэгээр гаргагдажа байдаг.

Нюрнбергдэ Гитлерэй үнгэргэдэг байhан суглаануудта адли элдэб сугларалгануудые үhөө нэхэгшэд зун бүри үнгэргэдэг. Оронoй газар бүхэнhөө заримдаа хэдэн зуу мянга хүрэтэр зонууд эндэ ерэдэг.

Крюгер иимэ хархис аашануудые дэмжэдэг hэн. Германиин хоёр гүрэнүүдэй хоорондо ямаршье харилсаа болон хэлсээн тогтоогдохогүй ёhотой гэжэ тэрэ тоолодог байгаа. 1961 ондо Крюгер «бишыхан нэгэдэлгэ» хэхые баалаhан юм. Энэнь ГДР-ые «залгин ээлэлгэ» гэhэн удхатай hэн. Харин «Баруун Польшын областьнуудые бусаая» гэhэн дурадхалынь тэрэнэй удаадахи алхамынь болоhон байха.

«Остройссенблатт» («Зүүн Пруссиин хуудаhан») гэжэ «нютаг нэгэтэнэй холбоонуудай» нэгэнэй газетэдэ гараhан статья энэ «Газааншалуулагшадай холбооной» түрүүлэгшын зэрлиг аашануудта хэр зэргэ дашуурhыень гэршэлнэ. «Сүлөөтэ Бреславль, сүлөөтэ Кенигсберг тээшэ зам имагтал сүлөөтэ Берлин дээгүүр гараха ёhотой» гэжэ тэрэ статья соогоо бэшэhэн юм. Энэнь түрүүн Берлиниие абаад, саашаа Калининград болон Вроцлав тээшэ дабшаха гэhэн удхатай.

Ганс Крюгерэй ааша оролдолго хии талаар һалаагүй. 1963 ондо Аденауэрай тушаалhaa буухада бии болгогдоhон Бонной министрнүүдэй шэнэ кабинедтэ тэрэ «газааншалуулагшадай тэрьелэн зугадагшадай ба дайнhaa хохидогшодой хэрэгүүдэй министрэй» тушаалда хүртөө.

Иимэ хэрэгтэ Ганс Крюгерэй ехэл тааруу хүн байhаниинь элитэ. Тушаал ээлhэнэйнгээ һүүлээр хэды хоноод байхадаа, тэрэ Баруун Берлиндэ ерэжэ: «Германиие 1937 онойнь хилэдэ оруулха хэрэг федеральна правительствын гол зорилго болоно» гэжэ омог дорюунаар мэдүүлhэн юм. «Газааншалуулагшадай холбооной» түрүүлэгшэ байhан намайе министрнүүдэй энэ кабинедтэ оруулhан ушар минии тиимэ найдал батажуулна» гэжэ тиихэдэ Крюгер тэмдэглээ.

Ганс Крюгер хаанаhaa бии болооб? Хараха маягта, тэрэ томоотой янзын, буурал толгойтой хүн. Һаяа болотор тэрэнэй үнгэрhэн ябадал тухай хэншье мэдэхэгүй байгаа. Харин 1963 оной декабриин 6-да Берлиндэ болоhон уласхоорондын ехэ пресс-конференци дээрэ Бонной шэнэ министрэй намтар элирүүлэгдэжэ, Гитлерэй хуушан архивуудhaa абтаhан данса баримтанууд хабсаргагдаhан байгаа. Тиихэдэ Ганс Крюгер эдэбхитэй нацист, Теодор Оберлендерhээ дутуугүй ехэ сэрэгэй гэмтэн мүн гэжэ элирhэн юм.

Ганс Крюгер 1933 ондо нацистнуудай партида ороо. Харин энээнhээ арбан жэл урда, 1923 ондо, тэрэ Мюнхендэ Гитлерэй «пивын буhалгаа» хэхэ һэдэлгэдэ хабаадаhан байна.

Элдэб бодото дансанууд, тэрэ тоодо өөрынь намтарай хэрэгүүд, мүн өөрынь гараараа бэшэжэ орхиhoн анкетэнүүд олдонхой. Тэдэ бултадаа Крюгер хадаа хархис этэгээд, бэетэ нацист ба шуhата гэмтэ хэрэгүүдтэ хабаадагша гэжэ гэршэлээ.

Гитлерэй хэрзэгы хэрэгүүдээ эхилхын урда тээ хархисуудай «табадахи колонныи» үүргэ дүүргэдэг байhан «Немецүүдэй хилын саанахи холбоон», «Немецүүдэй зүүн зүгтэхи холбоон» гэхэ мэтэ эмхинүүдтэ Крюгер хабаадахадаа, ехэ эдэбхиеэ гаргаа.

Дайнай эхилхэлээр Крюгер нацистнуудай эзэлээд байhан Польшо руу эльгээгдэhэн байха юм. Тэндэ тэрэ Гитлерэй партийна организациин хүтэлбэрилэгшөөр, мүн Хойнице городто судьягаар томилогдоо hэн. Хоёр тушаалтай байхадаа тэрэ городой дүүрэн эзэн болоо hэнь ха. Оролдосо эдэбхеэрээ арьяатан хархис нюураа гэршэлhэн байна. Жэшээлхэдэ, Польшын прокуратурын суглуулhан баримтануудай нэгэн болохо Хойнице городой һуурин хүн Пабиха гэгшын үгэhэн гэршэлгэ абажа харая:

«Хойнице городто 2.000 гаран полягууд алагдаhан байна. Тэдэнэр алуулхынгаа урда тээ Крюгерэй захиржа байдаг түрмэдэ хаагдажа байhан юм».

Крюгерэй Хойнице ерэhээр долоо хоноод байхада, аба аха хоёрни тушаагдажа, гурбан хоногой үнгэрhэн хойно саазалагдаhан юм гэжэ Польшын сүүдэй секретарь, Уландовскиин басаган мэдүүлhэн байна.

Удангүй гитлеровецүүд юрын сүүдые голоод, Хойнице городто «онсо сүүд» байгуулhан юм гэхэ. Тэрэнь ёhо тэдышье haa, сахигдадаг байhан сүүдэй дүримүүдыешье алгасан гарадаг hэн. Оршуулагша ябаhан Мариан Банковскиин гэршэлhээр, «Крюгер хадаа «онсо сүүдтэ» гэм амсуулагшадай нэгэн байhан».

Крюгер эдэ гэршэлгэ баримтануудые «хардалга» гэжэ нэрлэhэн байна. Гэбэшье саг үемнай ондоо ха юм. Имагтал Крюгертэй һаналаа нэгэдэгшэд энээндэнь этигэhэн байна. Имагтал социалис бэшэ, мүн капиталис оронуудайшье хэблэлэй томо ехэ органууд Берлиндэ болоhон пресс-конференци тухай мэдээсээ hэн. Баруун Германиин зарим газетэнүүд болон журналнууд мүн лэ энээн тухай уншагшадтаа дуулгаhан байха.

Крюгертэ зохисогүй асуудалнууд табигдадаг болоо. Бонной министрэй хэрэгүүдые элишэлhэн дансануудые буулгаhан фото-зурагууд тунхаглагдаа. Гитлеровец мэлзэжэ, мэхэ гохоёо гарган, худалаар хэлэжэ эхилhэн байгаа. Өөрынгөө шашалгада тархяа эрьешоод, элишэлэгдэхэ болоходоо, «юушье мэдэнэгүйб, мартажархёоб» гэhэн байха юм. Гитлерэй үеын сэрэгэй гэмтэд бүгэдэ гэм хэгшэдэй һандалида һууха болоходоо энэл аргые хэрэглэдэг hэн. Гэбэшье энэ бирагүй мэхэнь тэрэниие бүри элишэлжэрхёо. Январиин тэн багаар Баруун Германидахи «Штерн», «Шпигель» гэжэ неделидээ нэгэ гарадаг журналнууд болон зарим газетэнүүдтэ Крюгерэй худал хөөрөө буруутуулhан корреспонденцинүүд толилогдон гараа.

Шэнэ канцлер Эрхардын нэрэдэ аюултай горитой ехэ политическэ шууяанай болохоёо байhые мэдэрээд, Крюгерэй мүнөөнэй тушаалые урдань ээлжэ байhан Теодор Оберлендерэй гэмтэ хэрэгүүдые олониитын элишэлхэдэ, тэрэниие абарха гэжэ Аденауэрай нэтэрүүгээр оролдоhые һанажа, мүнөө Крюгерые хамгаалха талаар үсэрэлдэhэнэй үлүү гэжэ Бонндо шиидээ. Тиин энэ жэлэй январиин 23-да Крюгер «өөрынь һайн дураар албан хэрэгээ дүүргэлгэhээ саг зуураар сүлөөлэгдэбэ» гэжэ соносхогдоhон байна.

Бонной правительствын «нюур үнгэ хамгаалха» гэжэ зохёоhон энэ һураг суугайнь хэниешье мэхэлээгүйнь элитэ. Крюгерые сэхэл кабинедhээ холодуулаа. Юундэб гэхэдэ, тэрэ ехэ һаалта болоо бшуу.

В. КРАСНОПОЛЬСКИЙ.
(АПН).

Саhан хайлажа эхилээ

Февраль һарын үнгэрhэн хоёрдохи арбаад хоногто республика доторнай үүлэгүй аад, хүйтэн үдэрнүүд үзэгдөө. Республикын хото, хүдөөдэ үзэгдэhэн хүйтэн үдэрнүүд дунда зэргээр 22—26, зарим нютагуудта 28—29 градус болоhон байна. Баргажанай управленидэ илангаяа хүйтэн байгаа. Эндэ үдэртөө 34—43, заримдаа аяар 47 градус хүрэтэр хүйтэрөөд абаа. Республикын бусад газар нютагуудаар 33—39 градус хүйтэн болоhон байна.

Үнгэрhэн арбаад хоногой һүүлшын 2-3 үдэрэй туршада хүйтэнэй амин бага зэргэ бууража, үдэртөө 12—15 градус хүйтэн болоhон байха юм. Тиигэжэ хада майлын, гэрэй хушалтын саhан хайлажа эхилээ. Үнгэрhэн үе соо саhан багаар ороо. Намарhaa хойшо ороhон саhа хэмжэжэ үзэхэдэ, Мухар-Шэбэр, Могойтодо 21—23 сантиметр болоhон байна. Баргажан тосхон шадар саhанай зузааниинь 40 сантиметр болоо.

Саашадаа даам даамай дулааржа, саhан хайлажа эхилхэ.

И. Котов.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометеобс... риин мэдээсэhэнэй ёhoop, ... дэр республика доторнай ү... шэг байха, саhан орохогүй. ... гажанай голдо 17—22, бус... тагуудта 9—14, Улаан-Үдэ... лөөгүүр 28—30, үдэртөө—1... градус хүйтэн байхаар хүлэ...

Февралиин 26—27-ной ... нүүдтэ бага зэргэ үүлэтэй, ... шиг орохогүй. Хойто аймаг... Байгал шадарай нютагууд... ниндөө 24—29, үдэртөө 5... бусад нютагуудаар һүниндөө ... 35, үдэртөө 10—15 градус ... болохоор хараалагдана.

Редактор **Ц. О. ОЧИРОВ**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-..., отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологической —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00047. Зак. № 161.